

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Vlastivědné vycházky Trutnovem pro děti z mateřských škol

Bakalářská práce

Autor: Hana Čepelková
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.
Oponent práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Hana Čepelková
Studium:	P17P0287
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro mateřské školy
Název bakalářské práce:	Vlastivědné vycházky Trutnovem pro děti z mateřských škol
Název bakalářské práce AJ:	Walks through the hometown Trutnov for preschool children
Cíl, metody, literatura, předpoklady:	
	Cílem bakalářské práce je vytvořit soubor tématicky zaměřených vlastivědných vycházek. Jednotlivé vycházky seznámí děti s místem, kde vyrůstají a kde navštěvují mateřskou školu. Teoretická část se bude zabývat stručnou charakteristikou města Trutnova, jeho historií a podrobněji jednotlivými zajímavostmi, které děti při vycházkách navštíví. Praktická část bude souborem jednotlivých vycházek zrealizovaných s dětmi.
Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Skutíl, Ph.D.
Oponent:	doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	31.5.2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Trutnově dne 25. dubna 2020

.....

Hana Čepelková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za odborné vedení a podnětné rady.

Anotace

ČEPELKOVÁ, Hana. *Vlastivědné vycházky pro děti z mateřských škol*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 57 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce ve své praktické části představuje pět námětů na vlastivědné vycházky v centru města Trutnova, které dětem z mateřských škol hravou formou přibližují historické, kulturní a přírodní prostředí rodného města. Náměty obsahují také tematické ranní činnosti před vycházkami a reflexi po nich. Ke každé vycházce se v přílohách nachází mapa trasy a další podklady pro realizaci vycházky a souvisejících činností. Teoretická část práce je rozdělena do tří základních částí. První část seznamuje s městem a jeho historií. V druhé části jsou popsány jednotlivé památky a zajímavá místa, která jsou v jednotlivých vycházkách navštívena. Třetí část pak obsahuje definici vycházky, její místo v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, postup přípravy a bezpečnost na vycházkách.

Klíčová slova: vycházky, mateřská škola, vlastivěda, Trutnov

Annotation

ČEPELKOVÁ, Hana. *Walks through the hometown Trutnov for preschool children*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 57 pp. Bachelor Degree Thesis.

The Bachelor Degree Thesis introduces five suggestions of walks through the Trutnov town centre. These walks describe historical, cultural and natural environment of hometown to preschool children by playful way. Suggestion of walks include also thematic morning activities and an evaluation. Each walk has a map and other materials in the supplement of this Bachelor Degree Thesis, which are suitable for realisation of walks and another activities. The theoretical part is divided into three basic parts. The first part informs about the town and its history. Historic and other interesting sights appeared in the walks are described in the second part. The third part includes definition of the walk, its place in the Framework Education Programme for Preschool Education, process of preparing the walks and an introduction in safety during the walks.

Keywords: walks, preschool, national history and geography, hometown Trutnov

Obsah

Úvod.....	9
1 Trutnov – okolí a historie města.....	11
1.1 Město a jeho okolí.....	11
1.2 Historie Trutnova	12
1.3 Pověst o trutnovském drakovi.....	13
1.4 Krakonoš a jeho spojení s Trutnovem.....	14
2 Trutnovské památky a zajímavá místa	16
2.1 Krakonošovo náměstí.....	16
2.2 Krakonošova kašna	17
2.3 Kostel Narození Panny Marie	18
2.4 Dračí ulička	18
2.5 Městský park	19
2.6 Společenské a kulturní centrum UFFO	20
3 Teoretická východiska a příprava vycházek.....	22
3.1 Pobyt venku a definice vycházky.....	22
3.2 Vycházky v RVP PV.....	22
3.3 Příprava a program vycházek.....	23
3.4 Pravidla a bezpečnost na vycházkách	24
4 Tematické vycházky Trutnovem	25
4.1 Po stopách bájného draka.....	25
4.1.1 Náměty na ranní činnosti.....	26
4.1.2 Motivace a činnosti před vycházkou	27
4.1.3 Průběh vycházky	27
4.2 Cesta za pokladem modrého plamínku	30
4.2.1 Náměty na ranní činnosti.....	30
4.2.2 Motivace a činnosti před vycházkou	31

4.2.3	Průběh vycházky	32
4.3	Jak se žije v parku, v lese	36
4.3.1	Náměty na ranní činnosti.....	36
4.3.2	Motivace a činnosti před vycházkou	37
4.3.3	Průběh vycházky	38
4.4	Na cestě za budovami našeho města	40
4.4.1	Náměty na ranní činnosti.....	40
4.4.2	Motivace a činnosti před vycházkou	41
4.4.3	Průběh vycházky	42
4.5	Poznáváme podoby Krakonoše	44
4.5.1	Náměty na ranní činnosti.....	45
4.5.2	Motivace a činnosti před vycházkou	45
4.5.3	Průběh vycházky	47
	Závěr	50
	Seznam použité literatury a zdrojů.....	51
	Seznam obrázků	54
	Seznam příloh	56
	Přílohy.....	58

Úvod

Vycházky po okolí mateřské školy mají v předškolním vzdělávání svůj nezastupitelný význam. V první řadě jejich prostřednictvím podporujeme děti v pravidelném pohybu na čerstvém vzduchu a zvykáme je na pobyt v rozmanitých povětrnostních podmínkách. Druhým benefitem vycházek je možnost seznámit děti s prostředím, kam chodí do školky, a zároveň s městem či obcí, kde většinou vyrůstají.

Právě seznamováním dětí s jejich rodným městem formou vycházek s doprovodným programem se zabývá má bakalářská práce. Dle mého názoru je důležité, aby dítě získalo alespoň základní povědomí o místě, kde žije. Poznáváním tohoto místa si k němu dítě vytváří vztah již v útlém věku. To může mít v budoucnosti pozitivní vliv na jeho smýšlení o rodném městě či obci, ale také na chování k okolní přírodě.

Sama mám své rodné město velmi ráda a jedním z důvodů, proč jsem si vybrala právě téma vycházek po Trutnově, je touha ukázat dětem kolik zajímavých míst se nachází v blízkosti jejich bydliště, kolem kterých sice s rodiči jistě častokrát prošly, ale nikdy se nad nimi nepozastavily. A nejde jen o poznání dětí, ale myslím, že by se mou prací mohly inspirovat i učitelky trutnovských mateřských škol. Možná se některé z nich dozví nové informace o Trutnově a některé třeba i využijí mých námětů na vycházky a aktivity. Cílem mé práce je tedy primárně vytvořit soubor vycházek po Trutnově s doprovodnými aktivitami a ověřit je s dětmi ve školce.

Teoretická část je věnována zejména městu Trutnovu. Poskytuje stručnou charakteristiku a historický vývoj města od prvních písemných dokladů po současnost. Dále jsou v této části představena jednotlivá místa a památky, se kterými bych děti ráda seznámila. Poslední kapitola se pak zabývá vycházkou, jejím významem, postavením v RVP PV a také bezpečností při pobytu s dětmi mimo mateřskou školu.

Při psaní teoretické části jsem kromě vlastních poznatků o městě využívala zejména regionální literatury. Z velké části se jedná o publikace, na kterých se podílel Antonín Just, historik a bývalý trutnovský kronikář. Jedná se o literaturu povětšinou staršího data, nicméně bohaté poznatky pana Justa o historii a podobě města dodnes nebyly překonány a jeho knihy jsou stále v regionální literatuře nezastupitelné. Nejvýznamnější z nich jsou knihy *700 let Trutnova* z roku 1960, *Trutnov známý neznámý* z roku 1991 a *Z historie Trutnova trochu jinak* z roku 2009. Všechny tři publikace se zabývají historií města a jednotlivými místy v něm. V poslední kapitole teoretické části

mi pak byly nápomocny některé vyhlášky související s mateřskými školami a samozřejmě Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

V praktické části se nachází samotné náměty na vycházky po Trutnově. Jsou sepsány formou příprav, které obsahují vše potřebné k tomu, aby je mohla realizovat každá učitelka mateřské školy. Vycházek je celkem pět, zaměřují se na pověsti o městě, historii i přírodní stránku Trutnova.

Některé z nich jsem chtěla uskutečnit s dětmi z mateřské školy Komenského v dubnu tohoto roku. Nicméně kvůli vyhlášení nouzového stavu v České republice a souvisejícímu uzavření mateřských škol jsem do doby odevzdání bakalářské práce nemohla ověření v praxi vykonat.

1 Trutnov – okolí a historie města

1.1 Město a jeho okolí

Město Trutnov leží v severovýchodní části České republiky v Královéhradeckém kraji. S rozlohou 10 332 ha a zhruba 30 tisíci obyvateli se jedná o druhé největší město v rámci kraje (ČSÚ, 2019). Stejný název nese i územní okres, jenž velkou částí hraničí s Polskem.

Trutnov se nachází v sevření několika hornatých hřbetů. Nejvýznamnější z nich je nejvyšší české pohoří Krkonoše, které leží na sever od města. Díky jeho blízkosti a krásným výhledům na Krkonoše z městských kopců si Trutnov právem vysloužil přívlastko „Brána Krkonoš“. Neméně krásné jsou ale i Vraní a Jestřebí hory, které se nachází jen několik málo kilometrů od města a poskytují tak řadu možností na výlety do přírody. Za přírodou ale ani nemusíme do okolí. Pár minut od centra města začíná rozsáhlý lesopark s řadou turistických cest, běžkařských tratí, cyklostezek a dalšího vyžití vhodného pro děti i dospělé.

Městem protéká řeka Úpa, jež pramení v Úpském rašeliništi a v Jaroměři se vlévá do Labe. V odlehlejší části města se pak nachází několik rybníků se souhrnným názvem Dolce, jež jsou v letních měsících využívány pro rekreační účely.

Trutnov je mimo jiné i významným kulturním centrem. Město má již několik let vlastní divadelní budovu, ve které kromě divadelních představení mohou lidé navštívit i koncerty, plesy a výstavy. Dále se v Trutnově nachází několik výtvarných galerií, kinosál, muzeum a přírodní amfiteátr Bojiště, kde se konají festivaly a funguje zde letní kino.

Obr. 1: Mapa Královéhradeckého kraje

1.2 Historie Trutnova

Počátky města spatřujeme již na konci 12. století, kdy v místě současné městské části Horní Staré Město vznikla slovanská tržní osada Úpa. Kvůli častým ničivým záplavám se ale osada brzy přesunula níže po proudu řeky, do míst současného centra Trutnova. Osada se začala rychle rozvíjet s příchodem německých kolonistů ze Slezska v polovině 13. století. Právě oni dali budoucímu městu své jméno. Trutnov, německy Trautenau, znamená v překladu „milé místo na nivě“ (Just, Procházka, Šabacký, 1960).

První písemnou zmínku o Trutnově jako o městu máme z roku 1260 v listině Idíka ze Švábenic, tehdejšího majitele města (Hrabová, Beneš, 1963). Později se město sice dostalo do rukou panovníka, nicméně se většinu času nacházelo v zástavě. Koncem 14. století se ale město vrátilo do rukou krále, který jej věnoval své choti. Roku 1399 se Trutnov stal jedním z věnných měst českých královen, což v praxi znamenalo, že výnosy z něj náležely právě královně (Just, Hybner, 1991).

V době husitských válek stálo město po jeho dobytí Jan Žižkou na straně husitských vojsk až do bitvy u Lipan roku 1434. Poté nastává období, kdy byl Trutnov často zastavován různým šlechticům. Tuto dobu podrobněji zachycuje Simon Hüttel, trutnovský kronikář 2. poloviny 16. století. Jeho kronika patří k nejdůležitějším pramenům pro poznání historie města a zachycuje i tehdejší podobu města a život v něm. Například popisuje, že v této době stál v Trutnově hrad, který byl od zbytku města oddělen příkopem z jedné strany, a pod hradem, v dnešní Vodní ulici, vedl mlýnský náhon jakožto vodní opevnění (Schlesinger, 1881).

Další století byla ve znamení válek, kdy město několikrát vyhořelo a také ho postihl mor, jenž zdecimoval část obyvatelstva. Jeden z největších požárů zničil velkou část města v roce 1745 (Burdychová a kol., 2003).

Město se začalo ve větším měřítku rozvíjet koncem 18. století. Začalo se s opravami budov poničených požáry, urbanizovala se předměstí a vzrostl počet obyvatel města. V 1. polovině 19. století pak začaly v údolí Úpy vznikat přádelny na zpracování lnu. Trutnov se tak stal jedním z hlavních průmyslových center severovýchodních Čech.

Dne 27. června 1866 se Trutnov stal bojištěm jedné z bitev prusko-rakouské války, dnes známé jako bitva u Trutnova, při které se prusí a rakouští vojáci střetli v kopcích nad městem, v místech dnešního městského parku. Jako připomínka této bitvy prochází parkem naučná stezka a můžeme zde najít řadu pomníků padlých vojáků.

Trutnov leží v oblasti Sudet, což hrálo velkou roli zejména v 1. polovině 20. století. Už po vzniku Československé republiky chtěla být německá většina obyvatel města připojena k Rakousku (Vašata, 2013). K odtržení od českých zemí ale došlo až po podepsání Mnichovské dohody v říjnu roku 1938, kdy byl Trutnov spolu se zbytkem Krkonoš začleněn do Německé říše. Po skončení války ale došlo k odsunu německého obyvatelstva a do pohraničí se začali stěhovat Češi z jiných částí země.

Po zbytek 20. století dominuje v Trutnově textilní průmysl, ve kterém pracuje značná část obyvatelstva. Po revoluci se ovšem začínají do Trutnova stěhovat elektrotechnické firmy, které dominují místnímu průmyslu dodnes.

V roce 1990 bylo centrum města vyhlášeno městskou památkovou zónou a začalo se pomalu revitalizovat. Již od roku 1998 stojí v čele Trutnova jako starosta Ivan Adamec. Za dobu jeho působení prošlo město řadou změn. Jedná se například o rekonstrukce budov v centru města, stavbu nového autobusového terminálu či divadelní budovy a mimo jiné i vznik obchodní zóny ve směru na Krkonoše. Také je stále zvelebován městský park, vznikají zde nové cesty, naučné stezky a atrakce pro děti i dospělé. Trutnov se tak stává stále lákavějším turistickým cílem, nikoli jen zastávkou na cestě do hor.

1.3 Pověst o trutnovském drakovi

Město Trutnov má, stejně jako řada dalších měst, svou pověst o založení města. Ta trutnovská vypráví o rytíři Albrechtu z Trautenbergu, který dostal od knížete Oldřicha za úkol osídlit území pod Krkonošemi. Albrechtovi lidé v lesích při hledání skály na lámání kamene uslyšeli zlověstné krákání krkavce. Jeho křik je dovedl až k rokli, na jejímž dně uviděli strašného a děsivého draka. Vrátili se ke svému pánovi a celou příhodu mu sdělili. Rytíř Albrecht nelenil a nechal postavit velkou mříž. Do rokle spustil jehně jako návnadu. Když se drak přiblížil k jehněti, shodil na něj Albrecht mříž. Poté okolo uvězněného draka zapálil dříví. Hustý dým postupně zaplnil celou rokli a draka udusil. Kůži draka posléze nechal Albrecht vycpat a poslal ji knížeti Oldřichovi do Brna

Obr. 2: Znak města Trutnova

jako dar. Na počest drakobijce Albrechta pak pojmenovali nové město po jeho přízvisku (Grus, 2015).

Pověst v této podobě, s ústředním hrdinou Albrechtem z Trautenbergu, vychází z rukopisné sbírky kronikáře Simona Hüttela. V literatuře můžeme ale najít i další verze pověsti, ve kterých s drakem bojuje rytíř Trut. Postava Truta se poprvé objevuje v Rukopise Zelenohorském, známém padělku, jehož autorství je připisováno Václavu Hankovi. Rytíř Trut tedy pravděpodobně vznikl jako reakce českých buditelů na německého Albrechta z Trautenbergu. V 19. století se pověst s Trutem stala poměrně populární, dokonce známý malíř Mikoláš Aleš ztvárnil výjev boje Truta s drakem na jedné ze svých lunet z cyklu Vlast nacházejících se v Národním divadle (Trutnov – město draka, 2005).

S pověstí o drakovi se dnes můžeme ve městě setkat téměř na každém kroku. V první řadě je bájný drak, v heraldickém prostředí saň, ústřední postavou městského znaku, který najdeme na řadě městských budov. Kromě draka se na znaku nachází městské hradby s dvěma věžemi, nad kterými letí havran s prstenem v zobáku. Ten symbolizuje bohatství krkonošské krajiny (Just, Vik, 2009).

Dále najdeme trutnovského draka v Dračí uličce, ve středu kašny v městském parku a část roku také visí skulptura draka přímo na průčelí radnice na náměstí. Tam je každý rok vyzdvížen v rámci slavnosti Už ho nesou!, která připomíná právě bájně počátky města. O trutnovském drakovi a celé pověsti se také můžeme více dozvědět v Galerii Draka. Tu provozuje spolek Trutnov – město draka, jenž se aktivně zajímá o trutnovskou historii.

1.4 Krakonoš a jeho spojení s Trutnovem

S Trutnovem je díky blízkosti Krkonoš spojena kromě draka ještě jedna nadpřirozená bytost. Tou je Krakonoš, vládce našich nejvyšších hor. První mýty o Krakonošovi neboli Rýbrcoulovi, jak zní počeštěné německé pojmenování, pocházejí pravděpodobně už někdy z 15. století. Mapa z 16. století pak ukazuje, jak si tehdy Rýbrcoula lidé představovali. Jednalo se o démona stojícího na kozích nohách, s trupem lva, hlavou orla a jeleními parohy. Navíc to bylo podle Bohuslava Balbína strašidlo, které se zjevovalo

v rozličných podobách. Jednalo se například o podobu mnicha, kohouta, horníka, myslivce či havrana (Tichý, 2009).

V 19. století se pak poprvé objevilo pojmenování „Krakonoš“ a postupně se ustálila jeho podoba. Jedná se o vousatého muže lidské, popřípadě nadlidské velikosti, v obleku hajného, s kloboukem, dýmkou a dřevěnou holí.

V Trutnově potkáme Krakonoše na příznačně pojmenovaném Krakonošově náměstí, kde jeho socha vévodí středu kašny. Jméno vládce hor si také vypůjčil trutnovský pivovar a Krakonošovu podobu najdeme jak

na budově pivovaru, tak i na všech etiketách trutnovského piva. Sochu původního démona Rýbrcoula najdeme na kruhovém objezdu u obchodní zóny. A konečně, městským parkem vede naučná „Rýbrcoulova stezka“, která přibližuje původ Rýbrcoula a podoby, do kterých se podle pověstí mohl vtělovat. Stezku vytvořil spolek „Rýbrcoul – duch hor“, jenž si klade za cíl zpopularizovat Rýbrcoula. Nejen v Trutnově pak každoročně pořádá různé tematické akce.

Obr. 3: Socha Rýbrcoula na kruhovém objezdu u Obchodní zóny

2 Trutnovské památky a zajímavá místa

Následující stránky seznamují s nejdůležitějšími památkami a místy města. Jedním z předpokladů dobře provedené vycházky s dětmi je totiž alespoň okrajová znalost míst, na která děti zavedeme. Všechna níže popsaná místa jsou zahrnuta v mých vycházkách, a proto předkládám jejich stručný popis a historii.

2.1 Krakonošovo náměstí

Trutnovské náměstí, jež se nachází v městské památkové zóně, je jedním z nejzajímavějších částí města. Náměstí je téměř čtvercového tvaru a ze všech stran je obeháno měšťanskými domy a otevřeným podloubím. Domy nesou znaky baroka, empíru a klasicismu. Na domě, kde dnes sídlí městská knihovna, je usazena pamětní deska Samuela Fritze, trutnovského rodáka a cestovatele, který jako první zhotovil podrobnou mapu povodí Amazonky.

Obr. 4: Krakonošovo náměstí

Uprostřed náměstí stojí kašna s Krakonošem a permoníky. Ve východní části náměstí se tyčí jedenáctimetrový Sloup Nejsvětější Trojice. V západní části pak najdeme pomník císaře Josefa II., který zde byl poprvé instalován v roce 1886, na počest osvěcenského panovníka. V blízkosti se nachází pamětní deska k upomínce bitvy u Trutnova roku 1866 (Just, Hybner, 1991).

Ve spodní části náměstí stojí historická radnice, která byla přestavěna roku 1861 po ničivém požáru. Radnici dominuje úzká věž v novogotickém stylu s hodinami. Z boční strany nalezneme sgrafitovou výzdobu (IC Trutnov, 2020).

V nedávné době náměstí prošlo několika rekonstrukcemi, které mu navrátily podobu z počátku 20. století.

2.2 Krakonošova kašna

Kašna s bájným vládcem hor stojí uprostřed stejnojmenného náměstí a je jeho dominantou. Původně zde byla pouze dřevěná kašna, kterou ale roku 1605 nahradila kašna z kamene. Koncem 18. století se na kašně objevila socha draka, jež zde vydržela celých sto let. Poté musela ustoupit

Obr. 5: Kašna se sochou Krakonoše

nové dominantě, soše Krakonoše stoupajícího na vrchol Sněžky a obklopeného čtyřmi permoníky, strážci krkonošských dolů (Just, Vik, 2009).

Vlivem povětrnostních podmínek v průběhu desetiletí se sochy Krakonoše i skřítků ocitly v žalostném stavu. Permoníci zmizeli již v 60. letech 20. století, socha Krakonoše pak byla nahrazena bronzovou replikou v roce 2001. Malí strážci krkonošských dolů se na kašnu navrátili v roce 2015 při přestavbě náměstí (ČTK, 2015).

2.3 Kostel Narození Panny Marie

Kostel Narození Panny Marie se nachází jen kousek od náměstí, hned vedle bývalého trutnovského zámku, na jehož místě dnes sídlí muzeum. Se svou 64 metrů vysokou cibulově zakončenou věží je největší a nepřehlédnutelnou dominantou města. Současná podoba kostela pochází z roku 1782, nicméně už několik století předtím stál v těchto místech gotický kostel. Současný kostel je v pozdně barokním stylu a jeho podobu vytvořil architekt Leopold Niederecker. Uvnitř chrámu se nachází hlavní oltář s obrazem Narození Panny Marie a sochami několika světců a dalších devět menších postranních oltářů.

Obr. 6: Kostel Narození Panny Marie

Kostel se také může chlubit varhany z roku 1910 se třemi tisíci píšťalami (Just, 1998).

2.4 Dračí ulička

Dračí ulička se táhne pod hradbami a spojuje Vodní ulici se Slezskou. Už podle názvu je patrné, že je úzce spojena s pověstí o trutnovském drakovi. Podle pověsti se právě zde nacházela dračí sluj a na tomto místě byl také bájný drak zabit.

Ulička se Obr. 7: Dračí ulička se sochou draka

původně jmenovala

Koželužská a vedla podél zadních traktů domů. Na Dračí uličku, tehdy v německé podobě „Lindwurm-gasse“, byla přejmenována v 19. století. O století později se uličce začalo přezdívát „trutnovská Stínadla“. V 80. letech byly ovšem domy zbourány, aby uvolnily

místo pro novou budovu ÚV KSČ, již obyvatelé dodnes přezdívají Moby Dick (Šnajdar, 2012).

Dračí ulička byla znovu symbolicky obnovena roku 2005. Nyní se v jejím středu nachází plastika znázorňující pahorek, ve kterém byla sluj, a samotného draka. Pahorek je obepjat kovovou obručí s citací části jedné z verzí pověsti ve třech jazycích, česky, německy a latinsky.

2.5 Městský park

Rozsáhlý městský park se rozkládá na úbočích a návrších Janského vrchu, Šibeníku a Chmelnice. Nachází se v docházkové vzdálenosti od celého širšího centra města, přístupný je z ulic Na Struze, Lesnická, Úpická a z městské části Krybllice. Park byl zakládán v letech 1889–1890, kdy se vytvářely cesty a sázely nejrůznější druhy stromů a keřů z celého světa.

Spodní část parku v blízkosti lesnické školy ve francouzském stylu je osazena různými keři a květinovými záhony. Parku dominuje fontána se sochou stočeného draka. Tato skulptura pochází původně z kašny na náměstí

Obr. 8: Spodní část parku s fontánou

odkud sem byla přemístěna v roce 1892. Původně stál drak stranou nádrže zarostlý keři, do středu fontány byl usazen při rekonstrukci v 90. letech 20. století. V druhé části francouzského parku pak můžeme obdivovat bustu Uffo Horna a sochu s názvem Tanec smrti, jež byla reinstalována v roce 2017. Původní socha připomínající padlé z 1. světové války byla z parku odvezena a roztavena během nacistické okupace (Just, Vik, 2009).

Střední část parku je již v anglickém stylu, podél cest se tyčí vzrostlé stromy různých druhů. V této části se také až do 50. let 20. století nacházela výletní restaurace Zámeček, která ovšem vyhořela a už nikdy nebyla obnovena.

Směrem k vrcholům kopců se park postupně proměňuje v lesopark s řadou upravených cest a značených cyklostezek a běžkařských tras. Na Janském vrchu najdeme barokní Janskou kapli postavenou roku 1712. V její blízkosti se odehrávaly 27. června 1866 prudké boje.

V současnosti je kolem kaple umístěna řada válečných náhrobků a pomníků. Na vrchu Šibeník stojí 20 m vysoký pomník generála Gablenze. Z okolí pomníku je krásný výhled na Krkonoše a část města. Na Chmelnici byl pak zbudován relaxační areál Paradráha s běžeckým okruhem (Just, 1970).

Parkem vede naučná stezka pojednávající o bitvě z roku 1866, která návštěvníka provede téměř celým parkem, a v nedávné době také Rýbrcoulova stezka s dřevěnými sochami a zastaveními pojednávajícími o postavě Rýbrcoula neboli Krakonoše. V parku také nalezneme řadu přístřešků, altánů a různé atrakce pro děti.

2.6 Společenské a kulturní centrum UFFO

Kulturní centrum UFFO se nachází na náměstí Republiky nedaleko autobusového i vlakového nádraží. Jedná se o jednu z nejnovějších staveb ve městě. UFFO bylo po dvou letech stavebních prací otevřeno v roce 2010, k oslavám

Obr. 10: Budova divadla UFFO se sochami gepardů

750. výročí města. Název divadla odkazuje na významného trutnovského rodáka Uffa Horna, básníka a revolucionáře, který roku 1848 vedl národní gardu na pomoc Praze.

Na místě kulturního centra původně stálo autobusové nádraží, po jeho přesunutí obchodní část označovaná jako Šmoulov, a nakonec zde bylo velké parkoviště (Franc, 2010).

Ve vnitřních prostorech divadla se nachází hlediště a jeviště využívané při divadelních představeních. Hlediště je možné v případě potřeby zasunout a vznikne tak velký volný prostor využívaný při plesech nebo koncertech. V druhém patře divadla pak mohou lidé navštívit výtvarnou galerii. Budova je tedy využívána opravdu pro velmi široké kulturní vyžití.

3 Teoretická východiska a příprava vycházek

3.1 Pobyt venku a definice vycházky

Pobyt venku v rámci předškolního vzdělávání je zakotven ve vyhlášce č. 410/2005 Sb., §21, odst. 2, který říká, že děti v předškolním věku by měly venku trávit zpravidla dvě hodiny dopoledne. Délka pobytu venku pak může být individuálně upravena na základě klimatických podmínek a venkovní teploty. Vynechán pak může být pouze za mimořádně nepříznivých povětrnostních podmínek a při smogové situaci.

Děti by tedy měly na čerstvém vzduchu trávit podstatnou část dopoledne, popřípadě i odpoledne. Tento čas mohou v zásadě využít dvěma způsoby, volnou hrou na školní zahradě nebo přilehlém hřišti, a vycházkou do okolí školky.

Zapletal (2003, s. 9) definuje vycházku jako „*krátkodobý pobyt pod volnou oblohou trvající zpravidla dvě až pět hodin*“. Věk předškolních dětí a denní režim v mateřské škole nám dovoluje se pohybovat na vycházkách většinou maximálně při spodní hranici tohoto časového rozmezí. Nicméně i v takto krátkém čase jsme schopni s dětmi realizovat procházky po okolí mateřské školy a ukázat dětem zajímavosti, které takové místo nabízí.

3.2 Vycházky v RVP PV

Plnohodnotná, předem připravená vycházka naplňuje vzdělávací cíle hned v několika vzdělávacích oblastech RVP PV. Stěžejní oblastí je Dítě a svět, v jejímž rámci zakládáme u dítěte „*elementární povědomí o okolním světě a jeho dění*“ (RVP PV, s. 27). Vzdělávací cíle, které v této oblasti při vycházkách naplňujeme, jsou:

- „*seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu,*
- *vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách,*
- *rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám*“ (RVP PV, s. 27-28).

Dítě by tedy mělo být díky správně vedeným vycházkám na konci předškolního období schopné orientovat se v okolí mateřské školy, všimnout si změn v okolním prostředí a postupně si osvojovat základní poznatky o místě, kde žije a chodí do MŠ.

Dále pak pomocí vycházek podporujeme dítě v oblasti Dítě a jeho tělo. Zde se jedná především o rozvoj fyzické zdatnosti, kdy by dítě mělo být schopno danou, věku

přiměřenou, trasu ujit. Také můžeme rozvíjet užívání všech smyslů a rozvíjet pohybové schopnosti v oblasti hrubé i jemné motoriky, zejména různými hrami a aktivitami během vycházky.

V rámci oblasti Dítě a ten druhý zase procházky u dětí podporují komunikativní dovednosti a vytváření prosociálních postojů. Děti na vycházkách totiž chodí zpravidla ve dvojicích, mají tudíž prostor pro verbální komunikaci s druhým a musí být schopni přizpůsobit se, popřípadě respektovat tempo toho druhého. Zejména jde-li ve dvojici starší dítě s mladším.

Další dvě oblasti, Dítě a jeho psychika a Dítě a společnost, pak máme možnost při vycházkách rozvíjet na základě zvoleného programu pomocí různých doplňkových aktivit, her, pozorování apod.

3.3 Příprava a program vycházek

Podle Zapletala (2003) je důležitý pestrý a zábavný program vycházek, aby děti prožily radost z poznávání a procházka v nich zanechala silný zážitek. Důležité proto je do programu zahrnout různé menší i větší hry, pozorování, úkoly a další třeba i drobnější aktivity. Vycházka by měla vycházet z nějakého ústředního tématu, který provází celou trasu. Čím zajímavěji a poutavěji je vycházka motivována, tím je větší pravděpodobnost, že se pro ni děti nadchnou a budou se více těšit.

Každou takovou vycházku si ale musíme dopředu promyslet a připravit. Dále představuji vlastní postup přípravy na vycházky, který jsem využila u vlastních námětů.

Nejprve jsem pohledem na mapu prošla všechna zajímavá místa v okolí školky a zamyslela se nad vhodným propojením některých z nich. Poté jsem si stanovila téma vycházky, cíle, kterých chci dosáhnout a motivaci k vycházce. Následně jsem se zamyslela nad konkrétní trasou. O jednotlivých místech na trase jsem se snažila zjistit nějaké podrobnější informace, abych byla připravena na případné otázky dětí. Trasu jsem si předem prošla, čímž jsem si udělala přibližnou představu o časové dotaci a jednotlivých lokacích. Pak jsem vymyslela celý program vycházky, na vhodná místa jsem zasadila hry a další aktivity. Nakonec jsem připravila doprovodný program ve školce a reflexi vycházky.

3.4 Pravidla a bezpečnost na vycházkách

V průběhu samotné vycházky nesmíme zapomínat ani na bezpečnost, protože se s dětmi pohybujeme po veřejných komunikacích. V první řadě se musíme řídit pravidly silničního provozu a doporučeními ohledně pohybu se skupinou dětí mimo budovu školy. Zde jsou ta nejpodstatnější pravidla, která považuji za naprosto nezbytná.

Děti v předškolním věku organizujeme při přesunech mezi jednotlivými stanovišti do zástupu po dvojicích. Pokud máme heterogenní třídu, snažíme se dávat k sobě do dvojice starší a mladší dítě. Mladší dítě je při chůzi po chodníku vždy dál od silnice. Do čela a na konec zástupu volíme nejstarší a nejrozumnější děti.

Pokud jsou s dětmi na procházce dvě učitelky, jedna by vždy měla jít na začátku a druhá na konci zástupu. Učitelky dbají na to, aby děti šly vždy co nejdál od krajnice. Také kontrolují, zda se nevytvářejí mezi dvojicemi přílišné rozestupy a korigují tempo první a poslední dvojice.

Nezbytností na vycházku jsou reflexní vesty, které by na sobě měly mít ideálně všechny děti, minimálně ale první a poslední dvojice. Učitelky by s sebou též měly nosit zastavovací terč pro přecházení silnice. Před zahájením přecházení učitelka nejprve děti poučí, kdy mají přecházet a kde budou čekat. Poté se rozhlédne, zvedne terč a vejde do silnice. Dá pokyn k přejití silnice a teprve až jsou všechny děti na druhé straně komunikace, odchází za nimi.

Děti před vycházkou srozumitelně seznámíme se všemi pravidly, kterými se musí při pohybu venku držet a dbáme na jejich dodržování (Děti v dopravě, 2020).

Dozor nad dětmi mimo budovu mateřské školy upravuje vyhláška č. 14/2005, o předškolním vzdělávání. K zajištění bezpečnosti dětí stanovuje ředitel počet učitelek tak, aby na jednu učitelku připadalo nejvýše 20 dětí z běžných tříd, nebo 12 dětí ve třídě s dětmi s priznanými podpůrnými opatřeními 2. až 5. stupně nebo dětmi mladšími tří let. Výjimečně pak může ředitel zvýšit počty dětí na jednu učitelku. Zpravidla ale skupinu dětí na vycházce doprovázejí alespoň dvě učitelky.

Další bezpečnostní pravidla, například při krátkodobém pobytu na vybraných místech, se můžeme dočíst ve školním řádu, který upravuje podmínky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. S těmito podmínkami musí být prokazatelně seznámeni všichni pracovníci školy i zákonní zástupci dětí. Povinnost vytvořit školní řád a seznámit se s jeho obsahem udává školský zákon.

4 Tematické vycházky Trutnovem

V následujících podkapitolách jsem navrhla pět různě tematicky zaměřených vycházek po širším centru Trutnova. Všechny jsou realizovatelné v časovém horizontu do dvou hodin, tedy v době, která je podle denního režimu určena k pobytu venku. Trasy vycházek a jejich doba jsou plánovány z výchozí mateřské školy Komenského, nicméně s drobnými úpravami jsou využitelné i pro další školky v okolí, jako například MŠ Žižkova, MŠ V Domcích a MŠ Tkalcovská. Tyto, ale i ostatní školky ve městě si pak mohou jednotlivé trasy přizpůsobit, využít pouze část cesty nebo můžou mou přípravu brát jako inspiraci pro sestavení vlastní vycházky.

Pro realizaci části svých vycházek jsem si vybrala mateřskou školu Komenského. Vybrala jsem si ji zejména proto, že s ní mám již zkušenosti z předchozích praxí, a navíc se nachází téměř v centru a pro poznávání města má tak nejvhodnější polohu.

Obr. 11: Budova MŠ Komenského

MŠ Komenského patří do systému trutnovských mateřských škol, jež mají jedno hlavní vedení a zřizuje je město. Právě v budově této školky sídlí vedení a ředitelka mateřských škol. Jedná se o dvoupatrovou budovu se čtyřmi třídami. Tři z nich jsou běžné třídy s kapacitou 28 dětí a heterogenním uspořádáním, čtvrtá třída funguje podle zásad Montessori pedagogiky a vzdělává se v ní 15 dětí.

4.1 Po stopách bájného draka

Téma: Po stopách bájného draka

Věk dětí: 3–7 let

Časová dotace vycházky: cca 1,5 hodiny

Délka okruhu: 2, 4 km

Formy práce: hromadná, individuální

Metody práce: vyprávění, rozhovor, pozorování

Vzdělávací oblast: Dítě a svět

Vzdělávací cíle z RVP PV:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- vytváření elementárního povědomí o širším kulturním prostředí

Konkretizované výstupy:

- dítě seřadí obrázky z pověsti podle posloupnosti děje, předškolák interpretuje pověst vlastními slovy
- dítě popíše městský znak, vysvětlí, proč se ve znaku nachází drak

4.1.1 Náměty na ranní činnosti

Stavba dračí sluje:

Pomůcky – molitanové kostky

Popis – děti dostanou k dispozici v herně molitanové kostky a staví dračí sluj, jeskyni, ve které drak žije

Námětová hra na draka a rytíře:

Pomůcky – dračí sluj z kostek, cokoliv dalšího, co se dětem ke hře bude hodit

Popis – na základě postavené sluje si mohou děti hrát na zlého draka a statečného rytíře, jenž chce draka zabít, aby například osvobodil princeznu nebo zachránil město před zničením, popřípadě jakýkoliv jiný námět, který děti napadne

Visící drak:

Pomůcky – čtvrtka A4, nůžky, pastelky (fixy, voskovky), provázek nebo nit na zavěšení, lepidlo

Popis – děti si ze čtvrtky vystříhnou předkreslenou spirálu, kterou si libovolně vykreslí jako tělo draka (např. šupiny, klikatá čára), na zbylou část čtvrtky si nakreslí a vystříhnou hlavu draka, jež pak přilepí na konec dračího těla, hotového draka zavěsíme na provázek

Najdi správný stín:

Pomůcky – pracovní list, tužka, pastelky (fixy, voskovky)

Popis – děti mají za úkol spojit obrázek a jeho stín, obrázky si pak mohou vybarvit

4.1.2 Motivace a činnosti před vycházkou

Pohybová hra „Dračí ocas“:

- děti se rozdělí do dvou až tří skupin (podle počtu) a chytí se za ruce
- určíme, kdo je v řadě hlava (první dítě) a kdo ocas (poslední dítě)
- na pokyn se oba draci začnou honit – hlava jednoho draka se pokouší chytit ocas draka druhého
- jakmile se to jednomu z nich povede, vyměníme „hlavy“ a „ocasy“ draků

Motivace městským znakem a pověstí:

- během svačiny poschováváme po herně rozstříhaný městský znak
- děti následně jednotlivé části hledají
- po nalezení všech částí se sejdeme v komunitním kruhu a znak složíme
- povíme si, co na znaku vidíme a následuje otázka „Proč má naše město ve znaku draka?“ – děti diskutují
- znak otočíme a přečteme dětem pověst o trutnovském drakovi
- čtení pověsti můžeme doprovodit obrázky z knihy „Drak nikdy nespí“ od autora Jiřího Gruse
- před vycházkou dětem zadáme úkol – jdeme na výpravu, při které se budeme snažit najít co nejvíce draků, musíme se proto celou cestu rozhlížet, jestli nějakého nevidíme

4.1.3 Průběh vycházky

Přesun:

Od MŠ Komenského se vydáme doprava, na prvním přechodu přejdeme silnici a projdeme ulicemi Křížíkova a Barvířská kolem trutnovského pivovaru až na pěší zónu. Tady zahneme směrem k náměstí, ale ještě před ním zabočíme doleva do ulice Školní. Zde mohou děti spatřit první draky, a to na oknech Galerie Draka.

Dále pokračujeme kolem kostela Narození Panny Marie ulicí Farská až na

Obr. 12: Drak na oknech Galerie Draka

Slovanské náměstí, kde v budově bývalého OV KSČ sídlí městský úřad a městská policie. Nad vchodem do úřadu děti naleznou dalšího draka, tentokrát v již známém znaku města. Od městského úřadu půjdeme z kopce ulicí Slezská směrem k hlavní silnici. Ještě před ní zabočíme doleva do Dračí uličky.

1. zastavení:

V Dračí uličce si děti prohlédnou sochu draka a dozví se, z jakého důvodu máme draka zrovna tady. Poté se děti chytí za ruce do kruhu kolem sochy a řekneme si společně básničku „Trutnovský drak“:

Ten trutnovský drak,
hrozivý má zrak.
Chrlí oheň, křídly máchá,
dej si na něj radši bacha.

Zuby on rád vycení,
ne každý to ocení.
Tak vrať se radši, draku,
do trutnovského znaku. (*Vlastní tvorba*)

Přesun:

Z Dračí uličky se vrátíme zpět na Slovanské náměstí, odkud pokračujeme podloubím ulicí Jihoslovanská až na konec horní části náměstí. Tady zahneme doleva do uličky Zahradní brána a dojdeme k přechodu na hlavní silnici v ulici Na Struze. Při přecházení přes přechod dbáme zvýšené pozornosti, protože se jedná o poměrně frekventovanou komunikaci. Dále projdeme kolem budov Lesnické akademie až do dolní části městského parku.

2. zastavení:

V parku děti mohou vidět hned dva draky, jednoho kamenného uprostřed fontány a druhého dřevěného u laviček, na něhož si mohou i sednout a pohrát si u něj. Zde se na chvíli zastavíme a zahrajeme si pohybovou hru „Na draka“. Jedná se o honičku, při které se jedno dítě stává drakem a honí ostatní děti. Koho se dotkne, musí chytit první dítě za ruku a honí společně. Postupně se děti chytají za ruce až vznikne dlouhý řetěz. Hraje se v ohraničeném a bezpečném prostoru.

Obr. 13: Dřevěný drak ve spodní části parku

Návrat do MŠ:

Projdeme ulicí Lesnická až na konec, kde zahneme doprava a dojdeme opět na hlavní silnici. Přejdeme po přechodu na druhou stranu a pokračujeme ulicí Žižkova. Dojdeme až na křižovatku s ulicí Komenského, kde opět přejdeme přes přechod a odbočíme doprava ke školce.

Reflexe s dětmi v MŠ:

Po návratu z vycházky si s dětmi sedneme ke stolečkům a každý řekne, kolik viděl cestou draků. Děti, které ještě neumí počítat, alespoň povědí, jestli si nějakého draka všimly, popřípadě kde to bylo. Další doplňující otázkou bude, jaké místo se dětem nejvíce líbilo, kam by se chtěly podívat znovu s rodiči nebo při nějaké příští procházce a co je tam zaujalo. Nakonec si podle obrázků zkusíme společně složit posloupnost děje pověsti a některé ze starších dětí se pokusí převyprávět pověst. V případě potřeby mu mohou ostatní děti nebo učitelka napovídat.

4.2 Cesta za pokladem modrého plamínku

Téma: Cesta za pokladem modrého plamínku

Věk dětí: 3–7 let

Časová dotace vycházky: 1–1,5 hodiny

Délka okruhu: cca 1,9 km

Formy práce: hromadná, individuální

Metody práce: vyprávění, pozorování, diskuze, řešení problému

Vzdělávací oblast: Dítě a svět

Vzdělávací cíle z RVP PV:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- vytváření elementárního povědomí o širším kulturním prostředí

Konkretizované výstupy:

- dítě popíše, jak vypadá a co se nachází na trutnovském náměstí
- dítě pojmenuje jednotlivé památky na náměstí
- dítě vyjadřuje svůj názor při diskuzi o pokladu z pověsti

4.2.1 Náměty na ranní činnosti

Cesta k pokladu:

Pomůcky – obruče, tunel, provazy, hmatová krabice

Popis – z obručí, tunelu a provazů vytvoříme na koberci dráhu, kterou musí děti projít, aby se dostaly až ke krabici, v níž jsou schovány různé drobnější hračky ze školky, děti mohou hmatem hádat, o co se jedná

Námětová hra na hledače pokladů:

Pomůcky – libovolné

Popis – děti si na koberci hrají na hledače pokladů, jeden z nich může schovat nějakou hračku, ostatní děti ji musí najít

Navlékání perel:

Pomůcky – barevné dřevěné korálky větších rozměrů (alespoň 10 mm), provázek

Popis – u stolečku mají děti připravenou misku s korálky, „perlami“ ze vzácného pokladu, a jejich úkolem je vytvořit z nich náhrdelník – podle kartiček s čísly, podle daného vzorce (střídání barev) nebo podle vlastní fantazie

Jaký poklad bych chtěl najít:

Pomůcky – papír nebo čtvrtka A4, pastelky (voskovky, fixy)

Popis – děti kreslí, co by si přály nalézt v pokladu nebo jak by měl vypadat jejich vysněný poklad

4.2.2 Motivace a činnosti před vycházkou

Vyzvednutí pokladu:

- děti rozdělíme do dvou skupin a ty vytvoří zástupy na jedné straně herny – každá skupina má jednu prázdnou misku
- na opačné straně herny se nachází větší miska s dřevěnými korálky představujícími poklad
- obě strany mají za úkol nasbírat do své misky co nejvíce z pokladu – korálky ale mohou odnášet pouze na kávové lžičce
- první v zástupu má v ruce kávovou lžičku, se kterou běží k misce s korálky – lžičkou jeden nabere a běží zpátky, korálek se snaží udržet na lžičce
- po donesení korálku do vlastní misky dítě předává lžičku dalšímu v zástupu
- pokud někomu korálek spadne, musí ho znovu položit na lžičku a pokračovat

Cvičení s perlami:

- s dětmi si krátce zacvičíme za pomoci dřevěných korálků neboli perel z pokladu
- každé dítě si z misky vybere jeden korálek a udělá si kolem sebe dostatek místa pro cvičení
- korálek si předáváme nad hlavou, před tělem, za tělem, přikládáme korálek k nohám v úklonu, a nakonec si předáváme korálek mezi nohama do osmičky

Motivace pověstí O světélkujícím pokladu:

- do komunitního kruhu přineseme dětem úhledně zabalenou ruličku papíru, kterou jsme „našli“ na našem stole
- dětem přečteme, co stojí na papíře – modrý plamínek vypráví trutnovskou pověst o záhadném pokladu
- pověst je ale bez konce a pokud ho chtějí děti znát, musí splnit úkoly, které jim plamínek zadá (jsou napsány na druhém papíře i s popisem cesty)
- před odchodem na vycházku diskuze, jak by mohla pověst končit

4.2.3 Průběh vycházky

Přesun:

Od školky se vydáme doleva, přejdeme přes první přechod do ulice Křížíkova. U hotelu Krakonoš odbočíme doprava a vyjdeme schody vedoucí do ulice Na Vrchu. Zde se zastavíme na vyhlídce.

1. úkol:

Najdi nejvyšší komín, který uvidíš, a pověz, kdo bydlí na jeho vrcholu. Je tam zrovna teď?

Nejvyšším komínem viditelným z vyhlídky je již nepoužívaný pivovarský komín. Na vrcholu komína mají hnízdo čápi, kteří již řadu let pravidelně na jaře přilétají a vyvádějí tu mladé. Pokud jdeme na procházku v rozmezí od jara do podzimu, mohou děti čápy zahlédnout.

Přesun:

Ulicí Na Vrchu dojdeme až na pěší zónu, kde zahneme doprava směrem k náměstí. Zastavíme se před sgrafitovou výzdobou na boční straně radnice.

2. úkol:

Podívej se na zeď radnice, jakou má zvláštní výzdobu. Řekni, co ti připomíná. Poté se jdi podívat na radnici zepředu. Je na ní pověšený drak? Pokud ano, kam se dívá?

Sgrafitová výzdoba by měla dětem připomínat dopis nebo psaníčko. Vysvětlíme dětem, že radnice je jedno z nejdůležitějších míst ve městě, sídlí zde starosta, a proto musí být i nejlépe vyzdobena.

Obr. 14: Sgrafita na budově radnice

Drak je na radnici vyvěšen zpravidla od prvního či druhého květnového víkendu do posledního víkendu v září.

Věšení draka na radnici je vyvrcholením celodenní akce Už ho nesou!. Svěšování draka pak doprovází odpolední program pro děti. Pokud je drak na radnici pověšen, hlavu i pohled má skloněný k zemi.

Přesun:

Od radnice zabočíme doleva, podloubím dojdeme na roh náměstí, kde zahneme přes přechod doprava. Dalším podloubím dojdeme k městské knihovně. Vyjdeme na chodník před podloubí.

3. úkol:

Rozhlédni se a hledej oválný kámen. Na zemi ho ale nenajdeš. Není to totiž jen tak ledajaký kámen, ale valoun z řeky Amazonky.

Obr. 15: Pamětní deska Samuela Fritze

Kámen děti najdou v pamětní desce Samuela Fritze pod nápisem „Městská knihovna“.

Vysvětlíme dětem, kde se řeka Amazonka nachází a že se jedná o nejdelší řeku na světě.

Přesun:

Od knihovny přejdeme přes přechod do horního podloubí a zabočíme doprava. Zastavíme se u knihkupectví.

4. úkol:

Napadlo by tě, že tady bude někde schovaná podkova? Rozhlédni se a zkus ji najít.

Podkova je ukrytá v dlažbě pod obloukem přímo naproti vchodu do knihkupectví. A protože podle jiné trutnovské pověry stoupnutí na tuto podkovu přináší štěstí, necháme děti, aby si na ní každé stouplo.

Obr. 16: Podkova v dlažbě náměstí

Přesun:

Přejdeme přes přechod přímo na náměstí. Nejprve dojdeme ke Sloupu

Nejsvětější Trojice, po splnění úkolu ke kašně, a nakonec pro další úkol k soše Josefa II.

5. úkol:

Obejdi po chodníčku kolem celého sloupu. Nezapomeň si prohlédnout všechny sochy.

Děti se seřadí do zástupu a klidným tempem obejdou sloup se sousoším. Prohlédnou si jednotlivé sochy a mohou povědět, koho vidí, případně například popsat, jak se sochy tváří, co mají na sobě apod.

6. úkol:

Víš, koho to tu uprostřed kašny máme? Co o něm víš? Nakonec spočítej všechny skřítky na kašně.

Kašně vévodí socha Krakonoše, bájného Pána hor Krkonoš, jinak nazývaného i Rýbrcoul. Kolem sochy Krakonoše je na každé straně kašny umístěn jeden skřítek permoník. Dohromady jsou tedy čtyři.

7. úkol:

Podívej se dobře na sochu před sebou. Co má císař u boku?

Socha císaře Josefa II. v pravé ruce třímá listinu smotanou do ruličky a u levého boku mu visí meč.

8. úkol:

Vrať se k podkově a pokračuj ulicí doprava, dokud nespatriš sovu. Tam se zastav, jsi totiž u domu č. p. 8, kde by měl být schovaný poklad.

Přesun:

Vrátíme se ke knihkupectví a pokračujeme doprava podloubím ulicí Havlíčkova až k domu čp. 8, kde se ve výloze nachází obrázek sovy.

9. úkol:

Úspěšně jsi splnil všechny mé úkoly a našel jsi místo, kde kdysi muži hledali poklad. Ted' se vrať tam, odkud ses

vydal na výpravu a nalezněš tam konec mé pověsti. Nezapomeň, že jen modrý plamínek vyjeví ti pravdu.

Návrat do MŠ:

Od domu čp. 8 přejdeme silnici a projdeme uličkou Příčná mezi domy. Vyjdeme na ulici Palackého, kde opět přejdeme přes silnici a zabočíme doleva. Na konci ulice zabočíme doprava do ulice Žižkova. Na křižovatce s ulicí Komenského přejdeme přes přechod, zahneme doprava a dojdeme až ke školce.

Reflexe s dětmi v MŠ:

Po příchodu bude na děti v šatně čekat další rulička papíru i s propiskou s UV světlem, které jsme tam položili po odchodu dětí ze šatny. Děti se po převlečení posadí ke stolkům a společně rozbalíme ruličku. Na té ale zdánlivě nic napsáno nebude. S dětmi se dopracujeme k tomu, že propiska svítí modře. Posvítíme na papír, kde se nám odkryje konec pověsti.

Dětem přečteme zbytek pověsti. Zeptáme se jich, kolikátý majitel si myslí, že právě vlastní ten dům a jestli už si někdo ten poklad vyzvedl či tam stále někde čeká.

Obr. 17: Sovy na domě č. p. 8

Diskuze dětí, co si myslí, že je obsahem tohoto pokladu. Nakonec s dětmi zopakujeme, co všechno jsme na cestě viděli a co jsme plnili za úkoly.

4.3 Jak se žije v parku, v lese

Téma: Jak se žije v parku, v lese

Věk dětí: 3–7 let

Časová dotace vycházky: 1,5 – 2 hodiny

Délka okruhu: cca 2,7 km

Formy práce: hromadná, individuální, skupinová

Metody práce: pozorování, manipulování, předvádění

Vzdělávací oblast: Dítě a svět

Vzdělávací cíle z RVP PV:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- vytváření elementárního povědomí o širším přírodním prostředí, o jeho rozmanitosti a neustálých proměnách

Konkretizované výstupy:

- dítě charakterizuje trutnovský městský park
- dítě rozlišuje základní typy dřevin (strom jehličnatý x listnatý, keř)
- dítě pojmenuje zvířata žijící v parku a lesoparku, rozhoduje, která zvířata sem patří a která ne

4.3.1 Náměty na ranní činnosti

Stavba parku a lesa z kostek:

Pomůcky – dřevěné nebo plastové kostky

Popis – děti z kostek nebo různých stavebnic vytvářejí vlastní park či les, mohou spolupracovat a vytvořit jeden velký park

Námětová hra na lesní zvířátka:

Pomůcky – různé šátky, čelenky, látky, realizovat se ale dá i bez pomůcek

Popis – děti si hrají na zvířátka, která mohou potkat v parku či v lese, napodobují zvuky, chůzi

Skoč, veverko, pro oříšek:

Pomůcky – grafomotorický list, tužka, pastelky (fixy, voskovky)

Popis – děti vyplňují grafomotorický list s oblouky, po vyplnění si mohou vybarvit veverku a oříšek

Magické lesní zátiší:

Pomůcky – kulatý plát dřeva (průměr cca 15 cm), bílý papír A4, voskovky, malé lístky (např. z břízy, buku), lepidlo, nůžky

Popis:

- děti si pomocí frotážové techniky překreslí voskovkami texturu dřeva na papír (mohou využít více různých barev)
- hotový kruh vystříhnou a okraje kruhu polepí lístky dle své fantazie

4.3.2 Motivace a činnosti před vycházkou

Zakletá zvířátka:

- děti se na pokyn mění v různá lesní zvířata a napodobují chůzi a zvuky daného zvířete
- v rukou držíme větvičku jako kouzelný proutek a při každé proměně do zvířete opakujeme: „*Jsem Paní lesa a svým kouzelným proutkem vás zaklínám do ...*“

Stromové cvičení s říkadlem:

- Paní lesa promění děti kouzelným proutkem v malá semínka stromů
- semínka nejprve poletují – děti s roztaženýma rukama pomalu chodí po herně
- poté semínka spadnou na zem, kde zaklíčí – děti jdou do dřepu, hlavu skloněnou ke kolenům
- ze semínek rostou mohutné stromy – děti se zvedají ze dřepu pomalu do stoje, ruce rozpažené
- následně si společně řekneme říkadlo, děti opakují pohyby po učitelce:

Stojí, stojí stromečky,

(stoj snožný, ruce v bok, střídavé otáčení do stran)

mají pěkné větvičky.

(stoj snožný, ruce v předpažení, střídavě pohladit od ramene až k prstům)

Na nich listy, jehličí,

(ze stoje do dřepu, ruce v upažení, prsty naznačit padání)

at' tu nikdo nekřičí.

(ukazováček před ústa) (Vávrová, 2013)

Motivace písničkou „V lese“:

- s dětmi si zazpíváme a zahrajeme písničku „V lese“
- děti mají v rukou dřívka a vytukávají rytmus písně
- otázky „*Co všechno patří do lesa?*“, „*A co do parku?*“
- u vybraných slov si společně vytukáme slabiky, starší děti je počítají
- v lese i v parku žije také řada zvířat – na vycházce mají děti za úkol všimnout si okolí, poslouchat a sledovat, jestli nějaké neuvidí nebo neuslyší

4.3.3 Průběh vycházky

Přesun:

Od školky se vydáme doprava až ke křižovatce s ulicí Žižkova, kde zabočíme doleva přes přechod. Dojdeme k přechodu na hlavní silnici v ulici Pražská a přejdeme na druhou stranu vozovky. Jedná se o rušnou silnici, proto při přecházení dbáme zvýšené pozornosti. Pokračujeme rovně ulicí Úpická. Poté zahneme doleva do ulice Lesnická a pak první odbočkou doprava.

1. zastavení:

Nacházíme se v parku u busty Uffo Horna a sochy Tanec smrti. Zde si s dětmi zahrajeme první hru zaměřenou na poznávání lesních zvířat s názvem „Zoo, statek, les, louka“. Máme k dispozici obrázky zoologické zahrady, statku, lesa a louky, které rozmístíme na různá místa. Poté vyvoláváme různé druhy zvířat a děti běží k obrázku podle toho, kam si myslí, že dané zvíře patří.

Po hře děti upozorníme na to, že se vydáváme do části parku, který spíše připomíná les, a proto se musíme podle toho chovat. Zopakujeme si tedy s dětmi pravidla pohybu v lese a úkol, který jsme si řekli ve školce.

Přesun:

Ze spodní části parku se přesuneme do střední části, která je tvořena upravenými cestami. Po pěšinách stoupáme až k přístřešku Pod Janskou kaplí. Cestou míváme místo, kde na počátku minulého století stávala restaurace. Dnes je z tohoto místa pěkný výhled na Krkonoše.

2. zastavení:

U přístřešku si s dětmi zahrajeme druhou hru „Hod šiškou“. Děti se rozdělí na dvě skupiny a vytvoří si ze šišek nebo větviček přiměřeně velký kruh. Poté si každé dítě najde dvě šišky. Děti ve svých družstvech postupně hází šišky a snaží se trefit do kruhu. Nakonec si každý tým spočítá, kolik se mu povedlo vhodit do kruhu šišek.

Cestou zpět s dětmi poznáváme listnaté a jehličnaté stromy a keře. Ukazujeme dětem různé stromy a děti říkají, jestli mají jehličí nebo listy, také necháme děti osahat si jehličnatou větvičku a list. Řekneme si, že existuje více druhů jehličí i listů, rozdílů můžeme dětem názorně ukázat, protože v parku se nachází celá řada druhů listnatých i jehličnatých stromů. Také nezapomeneme zmínit, že jehličí na stromech můžeme vidět po celý rok, tedy i v zimě, ale listů na stromech drží pouze od jara do podzimu.

Děti také mohou cestou sbírat různé přírodniny, jako například šišky, větvičky, bukvice, listy apod., které se dají využít při dalších činnostech v MŠ.

Návrat do MŠ:

Jinými cestami, než kterými jsme přišli k přístřešku, se vrátíme do spodní části parku a do ulice Lesnická. Zde se dáme doprava a první odbočkou doleva, kde dojdeme k dětskému hřišti. Na něm si děti mohou v případě příznivého počasí a dostatku času chvíli pohrát. Poté projdeme přilehlým parkovištěm U Studny a po schodech sejdem opět k hlavní silnici v ulici Pražská. Přejdeme přes přechod a pokračujeme rovně ulicí Na Kopečku přes křižovatku s ulicí Palackého až ke schodům, kterými sejdem do ulice Křižíkova. Dáme se doleva a poté pokračujeme rovně až do ulice Komenského ke školce.

Reflexe s dětmi v MŠ:

U stolečků si s dětmi zopakujeme rozdíl mezi jehličnatým a listnatým stromem s pomocí ukázek jehličnaté větvičky a listů a také rozdíl mezi stromem a keřem podle obrázků. Také se vrátíme k zadanému úkolu a zeptáme se dětí, zda cestou viděly nebo slyšely nějaká

zvířátka, například ptáky, brouky, veverky a další. Nakonec necháme posílat větvíčku a každý jednotlivě říká, co nového se na vycházce dozvěděl nebo viděl.

4.4 Na cestě za budovami našeho města

Téma: Na cestě za budovami našeho města

Věk dětí: 4–7 let

Časová dotace vycházky: 1–1,5 hodiny

Délka okruhu: cca 1,7 km

Formy práce: hromadná

Metody práce: pozorování, řešení problému

Vzdělávací oblast: Dítě a svět, Dítě a jeho psychika

Vzdělávací cíle:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních

Konkretizované výstupy:

- dítě pojmenuje jednotlivé budovy, se kterými je na vycházce seznámeno
- dítě na mapě navrhuje cestu od školky k vybraným místům
- dítě rozkládá slovo na slabiky a určuje jednotlivá písmena, starší děti vybírají správné písmeno do tajenky

4.4.1 Náměty na ranní činnosti

Moje cesta po městě:

Pomůcky – dřevěné nebo plastové kostky, stavebnice silnic, kolejí, popř. autíčka, panenky, panáčky

Popis – děti si z kostek staví na koberci cesty z domova do školky, do obchodu, na hřiště apod., posléze se po vytvořených cestách mohou procházet s panenkami nebo je projíždět auty, také mohou společně vytvořit cesty přes celou hernu a procházet jimi samy

Cestička ke školce:

Pomůcky – pracovní list s bludištěm

Popis – děti hledají v bludišti cestu ke školce, do obchodu a na vlakové nádraží, menší děti mají k dispozici zjednodušenou verzi

Nová fasáda pro trutnovské domy:

Pomůcky – papíry s předkreslenými konturami významných trutnovských budov, pastelky (fixy)

Popis – děti vybarvují trutnovské budovy podle své fantazie, mohou také dokreslit okolí, výsledné obrázky pak děti porovnávají s reálnými fotkami a poté je vidí naživo i na vycházce

4.4.2 Motivace a činnosti před vycházkou

Pohybová hra „Na auta“:

- děti dostanou do ruky menší obruč různých barev
- máme v ruce červený a zelený šátek, praporek nebo obruč
- když zvedneme zelený praporek, je to pro děti znamení, že mohou jezdit po městě (běhat po herně), červený praporek jejich pohyb zastaví
- navíc můžeme vydávat pokyny pro určité barvy obručí – např. všechna modrá autíčka parkují vedle klavíru, ostatní dále jezdí, nebo zelená auta se seřadí jedno za druhým pod oknem a ostatní autíčka jezdí

Cvičení se starostou:

- děti si kolem sebe udělají dostatek místa a pozorně poslouchají pokyny učitelky
- před pokynem řekneme „Starosta řekl...“ – děti ho posléze vykonají
- pokud ovšem povíme místo starosty někoho jiného, děti stojí na místě a nic nedělají
- např. „Starosta řekl, uklonit k oknu.“ (děti ukloní hlavu směrem k oknu) x „Policista řekl, vyskočit.“ (děti se nehýbou)

Motivace s leteckou mapou okolí školky:

- na interaktivní tabuli nebo televizi dětem promítneme leteckou 3D mapu školky a jejího okolí (dostupná na www.mapy.cz)
- společně děti hledají budovu školky, jedno z nich ji posléze zakroužkuje
- poté společně hledáme další významné budovy v centru města, na které se chceme při vycházce podívat (např. kostel, divadlo, radnice), a také je děti kroužkují
- nakonec děti zkusí hledat na mapě cesty, jimiž se dá dojít od školky k jednotlivým budovám

- dětem řekneme, že právě na tyto místa se nyní na vycházce vydáme – a abychom se cestou nenudili, připravil si pro nás pan starosta, se kterým jsme před chvílí cvičili, křížovku, jež skrývá tajenku – co v ní asi bude?

4.4.3 Průběh vycházky

Přesun:

Od mateřské školy se vydáme doleva. Na prvním přechodu přejdeme přes ulici a pokračujeme kolem budovy společnosti Tyco Electronics rovně až na náměstí Republiky. U kruhového objezdu přejdeme dva přechody a ocitáme se před budovou společenského centra UFFO.

1. zastavení:

Před budovou divadla se s dětmi zastavíme a pečlivě si ji prohlédneme. Zeptáme se dětí, jestli vědí, k čemu budova slouží a zda ji někdy s rodiči nebo se školkou již navštívily. Můžeme se posléze dětí doptat, co vědí o divadle, kdo v něm vystupuje, co mohou na jevišti vidět a zda již nějaké divadelní vystoupení zhlédly.

Poté obrátíme pozornost dětí k sochám gepardů stojících před divadlem. Zeptáme se, o jaká zvířata se jedná a pokud děti nebudou vědět přesný název, společně se ke názvu zvířat dobereme. Starší děti mohou spočítat, kolik jich tu stojí. Nakonec vyplníme první řádek křížovky. Jedná se o poslední písmeno slova „gepard“.

Přesun:

Od společenského centra pokračujeme doprava do ulice Spojenecká, kterou projdeme až na Malé náměstí. Přejdeme přes komunikaci směrem k hradbám a jdeme rovně až ke schodům. Pod schody se na chvíli zastavíme a vyzveme děti, aby si prohlédly vysokou stěnu se zbytky hradeb.

Obr. 18: Zbytky hradeb pod budovou muzea

Vysvětlíme dětem, že před dávnými časy nahoře, kam za chvíli půjdeme, stával hrad, nyní už z něj ale zbyly jen tyto hradby. Po schodech pak vystoupáme ke kostelu Narození Panny Marie.

2. zastavení:

U kostela se zastavíme a prohlédneme si ho. Kostel celý obejdeme a zeptáme se dětí, zda dohlédnou až na vrchol věže a co se na něm nachází. Můžeme se také zeptat, zda vědí, k čemu kostel slouží, kdo v něm pracuje a jestli už ho někdy navštívily. Následně se zeptáme na další otázku z křížovky. Tou je, zda si pamatují, co zde kdysi dávno stálo. Odpovědí je „hrad“ a děti určují druhé písmeno ve slově.

Přesun:

Od kostela projdeme ulicí Kostelní, na jejímž konci se dáme doprava podlouhým až k radnici.

3. zastavení:

Radnici si děti opět prohlédnou zepředu i ze strany a budou se snažit ji popsat. Třetí otázkou v křížovce je, kdo je hlavou města a můžeme ho tedy na radnici potkat. Odpovědí je „starosta“, do křížovky se nám hodí poslední písmeno.

Přesun:

Pěší zónou v ulici Horská dojdeme na Svatojanské náměstí, kde zabočíme doleva do ulice Barvířská. Pokračujeme rovně a zastavíme se u pivovaru.

4. zastavení:

Poslední zastávkou je trutnovský pivovar. Děti

mohou hádat, co se v této budově s vysokým komínem vyrábí, nápovědou jim může být velké vyobrazení Krakonoše s půllitrem piva v ruce. Zeptáme se dětí, jestli vědí, co pivo vlastně je a zda ho někdy viděly pít například tatínka. Vysvětlíme jim, že pivo je

alkoholický nápoj, který se vaří, a budova, kde se vaří, se jmenuje pivovar. Na dětech pak je vymyslet, kdo by mohl být člověk vyobrazený na zdi a jak by se tím pádem mohl pivovar jmenovat. „Krakonoš“ je posledním slovem v křížovce a do tajenky potřebujeme první písmeno.

Návrat do MŠ:

Ulicí Barvířská a Křížíkova pokračujeme rovně až ke křižovatce. Zde přejdeme přes přechod, zabočíme doleva a dojdeme zpět do školky.

Reflexe s dětmi v MŠ:

S dětmi si nejprve zopakujeme všechna místa, u kterých jsme se během vycházky zastavili. Společně si vytleskáme jejich názvy (divadlo, kostel, radnice, pivovar) a starší děti spočítají počet slabik. Poté děti poví, jaká budova se jim líbila nejvíce, proč a jestli si pamatují, jak vypadala nebo čeho si u ní všimly.

Nakonec si s dětmi dokončíme naši křížovku. Zopakujeme jednotlivá slova a písmena. Děti pak dají dohromady, jaké slovo je obsahem tajenky. Jedná se o slovo „drak“. A proč drak? Děti jistě již budou znát trutnovskou pověst o založení města nebo alespoň městský znak s vyobrazením draka.

4.5 Poznáváme podoby Krakonoše

Téma: Poznáváme podoby Krakonoše

Věk dětí: 3–7 let

Časová dotace vycházky: 1,5–2 hodiny

Délka okruhu: cca 2,7 km

Formy práce: hromadná

Metody práce: pozorování, řešení problému, práce s obrazem

Vzdělávací oblast: Dítě a svět

Vzdělávací cíle:

- seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu
- vytváření elementárního povědomí o širším kulturním prostředí, o jeho rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

Konkretizované výstupy:

- dítě popíše postavu Krakonoše, jak ho známe z pohádky nebo z trutnovské kašny
- dítě rozlišuje jednotlivé podoby Krakonoše (Rýbrcoula), vyjmenuje je
- dítě vybírá pro něj nejpříjemnější podobu, své rozhodnutí zdůvodňuje

4.5.1 Náměty na ranní činnosti

Námětová a konstrukční hra „Krakonošova zahrádka“:

Pomůcky – stavebnice, kostky a další hračky

Popis – Krakonoš se v horách stará o svou zahrádku s bylinkami, děti si staví vlastní bylinkové zahrádky z kostek a pěstují „bylinky“

Krakonošovy puzzle:

Pomůcky – puzzle s vyobrazením Krakonoše

Popis – děti skládají rozstříhaný obrázek s Krakonošem

Krakonošova sojka:

Pomůcky – bílá čtvrtka A4, prstové barvy (hnědá, černá), štětec, černý fix

Popis:

- děti si prstovými barvami nabarví jednu dlaň tak, aby byl prostředníček černý a zbytek dlaně hnědý
- dlaň otisknou na bílou čtvrtku – prsty u sebe, palec nahoře
- po zaschnutí dokreslí děti sojce oko, nožky a zobáček černým fixem
- pokud budou děti chtít, mohou sojce dokreslit temperami i pozadí (např. strom, na kterém sedí nebo mraky, pokud letí)

4.5.2 Motivace a činnosti před vycházkou

Pohybová hra „Na Trautenberka a ptáčky“:

- Krakonoš má za souseda pěkného zloducha, je jím Trautenberk, který chce tentokrát pochyťat všechny ptáčky a prodat je na jarmarku
- děti se stávají ptáčky, jedno z nich určíme jako Trautenberka a další jako Krakonoše
- Trautenberk honí ptáčky po herně, koho se dotkne, musí jít do dřepu a spojit ruce nad hlavou (nachází se v kleci)

- ptáčky vysvobozuje Krakonoš tím, že k nim přijde a pohladí je po hlavě
- Trautenberka a Krakonoše několikrát vyměníme

Krakonošovo cvičení s básničkou „Krakonoš a ptácci zpěváčci“:

- děti po nás opakuji básničku a pohyby

Krakonoši, Krakonoši,

(rukou napodobujeme volání, otáčíme trupem doprava, poté doleva, vyměníme ruce)

řekni, co trápí tvou duši.

(prsty ukážeme na ústa, poté přiložíme dlaně na hrudník)

Abych pravdu řekl vám,

(velké kruhy vycházející z ramen, obě ruce současně, poté menší kruhy v loktech)

je to Trautenberk, ten sousední pán.

(pravá ruka v upažení, ukážeme a otočíme hlavou doprava, totéž na levou stranu)

Pochytil snad všechny ptáčky,

(v předpažení naznačíme prsty chytání do různých směrů)

prodat je chce, chudáčky.

(v předpažení položíme levou dlaň na pravou a obráceně, poté do dřepu, ruce zkřížíme na ramenou)

Krakonoši, Krakonoši,

(rukou napodobujeme volání, otáčíme trupem doprava, poté doleva, vyměníme ruce)

že zachráníš je, každý tuší.

(ruce v přepažení pokrčené v lokti, dvakrát vytvoříme rukama půlkruh před tělem)

Je to tak, to slíbím vám,

(úklon vpřed, pravá ruka na hrudníku, poté ukazováček a prostředník pravé ruky přiložíme k ústům a zvedneme)

já Trautenberka do klece dám.

(ve dřepu spojíme ruce na hlavou)

Však on pustí mé zpěváčky,

(kruhy do předpažení dlaněmi vzhůru, nejprve pravou rukou, poté levou)

už nebude si z nich dělat hračky.

(sed roznožný, rukama ťukáme co nejdále před tělem) *(Vlastní tvorba)*

Motivace „Krkonošskými pohádkami“:

- dětem pustíme v televizi díl z Krkonošských pohádek „Jak Trautenberk chytil ptáčky zpěváčky“
- po shlédnutí položíme dětem otázky – „Jak se jmenoval zlý soused Krakonoše?“, „Co provedl ptáčkům?“, „Jak se jmenoval ptáček, kterého šel Trautenberk chytil do Krakonošova revíru?“, „Jak Krakonoš zachránil ptáčky zpěváčky?“
- děti poté podrobněji seznámíme s Krakonošem a vysvětlíme jim, že Krakonoš může mít více podob a jmen
- ukážeme dětem obrázky různých podob Krakonoše (Rýbrcoula), děti říkají, o co se jedná
- nakonec je všechny půjdeme najít na procházce

4.5.3 Průběh vycházky

Přesun:

Od mateřské školy zabočíme doleva a na prvním přechodu přejdeme přes silnici. Dáme se rovně ulicí Křížíkova až k budově pivovaru. Zde si můžeme na stěně budovy prohlédnout první vyobrazení Krakonoše.

Pokračujeme rovně až na Svatojanské náměstí a pěší zónu, kde zahneme doprava a dojdeme na Krakonošovo náměstí. Zastavíme se u Krakonošovy kašny.

1. zastavení:

Důkladně si s dětmi prohlédneme sochu Krakonoše a permoníků. Všimáme si, co má Krakonoš na sobě, co třímá v ruce, na čem stojí. Obejdeme kašnu kolem dokola a děti říkají, co za nástroj drží jednotliví permoníci v rukou.

Přesun:

Dojdeme do horní části náměstí a podlouhým se dáme doprava. První uličkou mezi domy pak zabočíme doleva a dojdeme k hlavní silnici v ulici Na Struze. Přejdeme přes přechod a zabočíme doleva. Mineme speciální mateřskou školu a zahneme doprava do lesoparku. Cesta je označená šipkou „Rýbrcoulova stezka“.

S dětmi procházíme kolem jednotlivých dřevěných soch a společně si říkáme, jakou podobu Rýbrcoula neboli Krakonoše, vidíme. Rýbrcoulova stezka se sochami nás zavede až na vyhlídku, odkud je krásný výhled na Krkonoše a město.

Obr. 20: Panorama města a Krkonoš z vyhlídky

2. zastavení:

Dětem hory ukážeme, aby věděli, že to je to místo, kde Krakonoš vládne. Řekneme si, že se jmenují Krkonoše a nejvyšší hora je Sněžka. Můžeme se dětí zeptat, zda tam už někdy byly na výletě.

Na vyhlídce se nachází i prolézačka pro děti a přístřešek k posezení. Než se vydáme na cestu zpět do školky zahrajeme si hru „Kuba, Anče, hajný“. Děti si stoupnou do dostatečně velkého kruhu. Rozpočítáme děti tak, aby byl každý Kuba, Anče nebo hajný a každý si musí svou roli pamatovat. Jedno z dětí vybereme doprostřed kruhu. To pak řekne „Vymění se všichni...“ – Kubové, hajní, Anče nebo všichni. Podle toho, jaké jméno zazní, se dané děti musí rozeběhnout přes kruh a najít si volné místo, totéž dělá i dítě uprostřed kruhu. Na koho místo nezbyde, stoupne si doprostřed a hra se opakuje.

Návrat do MŠ:

Z vyhlídky sejdem kolem Lesnické akademie do spodní části parku, kterým projdeme do ulice Úpická. Zabočíme doprava a dojdeme na hlavní silnici v ulici Pražská. Přejdeme přes přechod a pokračujeme rovně do ulice Žižkova. Na křižovatce s ulicí Komenského přejdeme přes přechod a zahneme doprava. Dojdeme ke školce.

Reflexe s dětmi v MŠ:

Zopakujeme si, jaké všechny podoby Rýbrcoula jsme na procházce mohli vidět. A zkusíme si srovnat obrázky v pořadí, jak jsme je v průběhu vycházky potkávali. Obrázky poté rozmístíme na různé stolečky a děti si sednou k té podobě Rýbrcoula, jež mu byla nejsympatičtější a nejbližší.

Závěr

V rámci své bakalářské práce jsem vytvořila náměty a program pro pět tematických vycházek po centru města Trutnova. Vycházky se zaměřovaly na historické, kulturní i přírodní zajímavosti Trutnova. Kromě podání souboru námětů na místní vycházky bylo mým cílem také ověřit alespoň některé vycházky v praxi s dětmi z mateřské školy Komenského. Vybrané vycházky jsem měla pro děti naplánované na duben zejména z důvodu příznivějšího počasí. Nicméně pandemie viru Covid-19 zapříčinila uzavření všech stupňů škol včetně škol mateřských. A protože školy zůstaly zavřené až do termínu odevzdání mé bakalářské práce, nebyla jsem schopna ověřit vycházky v praxi.

Má práce tedy zůstala ve formě souboru neověřených vycházek. I přesto si myslím, že tato bakalářská práce může najít své využití pro praxi. Jednotlivé vycházky nebo jejich části budou moci využívat učitelky trutnovských mateřských škol. Samy pak zjistí, zda jim mé zpracování vyhovuje nebo jestli by některé části modifikovaly k obrazu svému.

Vytvoření této bakalářské práce pak mělo pozitivní přínos i pro mě osobně. Dozvěděla jsem se řadu zajímavostí o našem městě a poskytlo mi to příležitost nahlížet na naše město prostřednictvím různých témat a vidět ho tak i z jiného úhlu než při běžných procházkách.

V jednotlivých námětech jsem se zaměřovala v první řadě na centrum města Trutnova, protože právě zde najdeme nejvíce různých památek, veřejných budov a dalších zajímavostí. Navíc právě v docházkové vzdálenosti od centra města se nachází nejvíce mateřských škol. Trutnov je nicméně poměrně rozlehlé město a najdeme zde mnohem více zajímavých míst. Do budoucna by se tedy tato práce dala rozšířit o vycházky zejména v místních částech Horní Staré Město a Poříčí. I zde sídlí několik mateřských škol, které to mají do centra města poměrně daleko. Stálo by tedy určitě za to, aby i děti z těchto částí města měly možnost poznat hravou formou okolí své školky.

V nejbližším okolí Trutnova se pak též nalézají řada přírodních krás, ať už se jedná o Krkonoše nebo třeba i mnohem bližší Jestřebí nebo Vraní hory. Do těchto míst by mohly děti zavést různé výlety, které by mohly být předmětem další práce.

Seznam použité literatury a zdrojů

BURDYCHOVÁ, Hana, DUFKOVÁ, Monika, LUKÁŠKOVÁ, Jitka, REIL, Roman (2003). *Historie a současnost podnikání na Trutnovsku*. Žehušice: Městské knihy s.r.o. ISBN 80-86699-08-0

Česká tisková kancelář (2015) [online]. *Trutnov vrátil Krakonošovu náměstí podobu ze začátku 20. století*. [cit. dne 13.1.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/regiony/kralovehradecky/trutnov-vratil-krakonosu-namesti-podobu-ze-zacatku-20-stol/r~a0cbbf78593411e5b605002590604f2e/>

Český statistický úřad (2019) [online]. *Počet obyvatel v obcích*. [cit. dne 9.1.2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/91917344/13007219.pdf/deb188e2-72b4-4047-97e8-ae7975719db4?version=1.0>

Děti v dopravě (2020) [online]. *Bezpečnost dětí při pohybu mimo školní zařízení*. [cit. dne 15.1.2020]. Dostupné z: <https://www.detivdoprave.cz/bezpecnost-deti-pri-pohybu-mimo-skolni-zarizeni/>

FRANC, Miroslav (2010). Jak šel čas aneb fotoohlédnutí za vznikem divadla. *Trutnovinky: kulturně-společenský magazín*. Trutnov: Xantipa, č. 9, s. 20-21. ISSN 1805-8914

GRUS, Jiří (2015). *Drak nikdy nespí*. Trutnov: Trutnov – město draka. ISBN 978-80-905827-3-6.

JUST, Antonín (1970). *Trutnov, brána Krkonoš*. Trutnov: MěNV Trutnov

JUST, Antonín (1998). *Sakrální stavby na území města Trutnova a bývalých integrovaných obcí*. Trutnov: Městský úřad Trutnov

JUST, Antonín, HYBNER, Karel (1991). *Trutnov známý neznámý*. Rychnov nad Kněžnou: Archa 90, Willcap. ISBN 80-901117-0-8

JUST, Antonín, PROCHÁZKA, Jaroslav, ŠABACKÝ, Josef (1960). *700 let Trutnova: 1260–1960: jubilejní průvodce dějinami a přírodou města pod Krkonošemi*. Trutnov: Okresní vlastivědné muzeum

JUST, Antonín, VIK, Josef (2009). *Z historie Trutnova trochu jinak. Slovem i obrazem*. Olomouc: Poznáni. ISBN 978-80-86606-90-3

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2018) [online]. Praha: MŠMT. [cit. dne 15.1.2020]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

SCHLESINGER, Ludwig (1881). *Simon Hüttels Chronik der Stadt Trautenau (1484 – 1601)*. Prag: Verlag des Vereins. Edition Deutsche Chroniken aus Böhmen, Band 2

ŠNAJDAR, Hynek (2012). „Trutnovská Stínadla“ jsou dávnou vzpomínkou s neviditelným kouzlem. *Trutnovinky: kulturně-společenský magazín*. Trutnov: Xantipa, č. 4, s. 4. ISSN 1805-8914

TICHÝ, Antonín (2009) [online]. *O Krakonošovi po sto prvé*. [cit. dne 21.3.2020]. Dostupné z: <http://www.freiheit.cz/5-krakonos--dobry-duch-nasich-hor/279-o-krakonosovi-po-sto-prve.html>

Trutnov – město draka (2005) [online]. *Jak je to vlastně s Trutem?*. [cit. dne 28.1.2020]. Dostupné z: <http://www.trutnovmestodraka.cz/zajimavosti-detail.php?id=73>

Turistické informační centrum Trutnov (2020) [online]. *Stará radnice*. [cit. dne 13.1.2020]. Dostupné z: <https://www.ictrutnov.cz/cz/home/mesto-trutnov/historicke-centrum/165-stara-radnice.html>

VAŠATA, Ondřej (2013). Obsazení Trutnova čs. vojskem v prosinci 1918. *Krkonoše – Jizerské hory: měsíčník o přírodě a lidech*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, č. 12, s. 40-41. ISSN 1214-9381

VÁVROVÁ, Jana (2013) [online]. *S veverkou v lese*. [cit. dne 4.2.2020]. Dostupné z: <http://www.pedagogickeveno.cz/koordinacni-sekce/dite-a-ten-druhy/akce-sekce-dite-a-ten-druhy/schuze-22-1-2013-sekce-hv-s-veverkou-v-lese/>

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání. In: *Sbírka zákonů* 11.1., částka 4. ISSN 1211-1244

Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých. In: *Sbírka zákonů* 17.10., částka 141. ISSN 1211-1244

ZAPLETAL, Miloš (2003). *Vycházky a výlety s dětmi*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-750-7

Seznam obrázků

Obr. 1: *Mapa Královehradeckého kraje* [online] [cit. dne 17.1.2020]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/kraj-volene-organy/kralovehradecky-kraj/statisticke-udaje-108/>

Obr. 2: *Znak města Trutnova* [online] [cit. dne 17.1.2020]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Trutnov#/media/Soubor:Trutnov_CoA_CZ.jpg

Obr. 3: *Socha Rýbrcoula na kruhovém objezdu u Obchodní zóny* [online] [cit. dne 21.3.2020]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:R%C3%BDbrcoul.png>

Obr. 4: *Krakonošovo náměstí*. Archiv autorky

Obr. 5: *Kašna se sochou Krakonoše*. Archiv autorky

Obr. 6: *Kostel Narození Panny Marie*. Archiv autorky

Obr. 7: *Dračí ulička se sochou draka*. Archiv autorky

Obr. 8: *Spodní část parku s fontánou*. Archiv autorky

Obr. 9: *Památník generála Gablenze* [online] [cit. dne 17.1.2020]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/pamatnik-general-a-gablenze-a-naucna-stezka-vitezne>

Obr. 10: *Budova divadla UFFO se sochami gepardů*. Archiv autorky

Obr. 11: *Budova MŠ Komenského* [online] [cit. dne 20.1.2020]. Dostupné z: <https://www.mstrutnov.cz/nase-pracoviste/slunicko/galerie/zahrady:a1036.htm>

Obr. 12: *Drak na oknech Galerie Draka*. Archiv autorky

Obr. 13: *Dřevěný drak ve spodní části parku*. Archiv autorky

Obr. 14: *Sgrafita na budově radnice.* Archiv autorky

Obr. 15: *Pamětní deska Samuela Fritze.* Archiv autorky

Obr. 16: *Podkova v dlažbě náměstí.* Archiv autorky

Obr. 17: *Sovy na domě č. p. 8.* Archiv autorky

Obr. 18: *Zbytky hradeb pod budovou muzea.* Archiv autorky

Obr. 19: *Pivovar Krakonoš.* Archiv autorky

Obr. 20: *Panorama města a Krkonoš z vyhlídky.* Archiv autorky

Seznam příloh

Příloha A: *Pověst O zabití trutnovského draka (verze pro MŠ)* [online] [cit. dne 22.1.2020]. Dostupné z: <http://www.trutnovmestodraka.cz/download.php>

Příloha B: *Pracovní list „Spojování stínů“*. Archiv autorky

Příloha C: *Mapa trasy vycházky „Po stopách bájného draka“* [online] [cit. dne 22.1.2020]. Vytvořeno v plánovači tras na stránkách www.mapy.cz

Příloha D: *Pověst O světélkujícím pokladu (vzhled při čtení dětem)* [online] [cit. dne 29.1.2020]. Upraveno. Dostupné z: <https://www.ictrutnov.cz/cz/home/mesto-trutnov/stare-trutnovske-povesti.html>

Příloha E: *Mapa trasy vycházky „Cesta za pokladem modrého plamínku“*. [online] [cit. dne 29.1.2020]. Vytvořeno v plánovači tras na stránkách www.mapy.cz

Příloha F: *Grafomotorický list „Skoč, veverko, pro oříšek“*. Archiv autorky

Příloha G: *Noty k písni „V lese“*. KRUŽÍKOVÁ, Marie (2014). *Písniček III. Zpíváme si celý rok*. Stařeč: Infra. ISBN 978-80-86666-51-8

Příloha H: *Mapa trasy vycházky „Jak se žije v parku, v lese“*. [online] [cit. dne 5.2.2020]. Vytvořeno v plánovači tras na stránkách www.mapy.cz

Příloha I: *Městské budovy k vybarvení*. Archiv autorky

Příloha J: *Bludiště „Cestička ke školce“ (pro starší děti)*. Archiv autorky

Příloha K: *Bludiště „Cestička ke školce“ (pro mladší děti)*. Archiv autorky

Příloha L: *Mapa trasy vycházky „Za budovami našeho města“*. [online] [cit. dne 25.2.2020]. Vytvořeno v plánovači tras na stránkách www.mapy.cz

Příloha M: *Krakonošovy puzzle*. Archiv autorky

Příloha N: *Fotografie dřevěných soch na Rýbrcoulově stezce*. Archiv autorky

Příloha O: *Mapa trasy vycházky „Poznáváme podoby Krakonoše“*. [online]
[cit. dne 10.3.2020]. Vytvořeno v plánovači tras na stránkách www.mapy.cz

Přílohy

Příloha A:

Pověst O zabití trutnovského draka – verze pro MŠ

V dávných dobách, kdy na místě našeho města byl ještě hluboký les a jenom kupci se svými povozy putovali zdejší krajinou, vyslal kníže Oldřich do našich hor svého rytíře, pana Albrechta z Trautenbergu s mnoha lidmi, aby tu založili město a osídlili okolní krajinu.

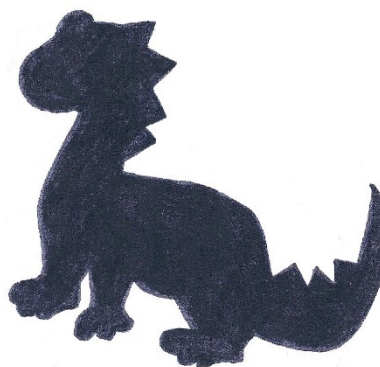
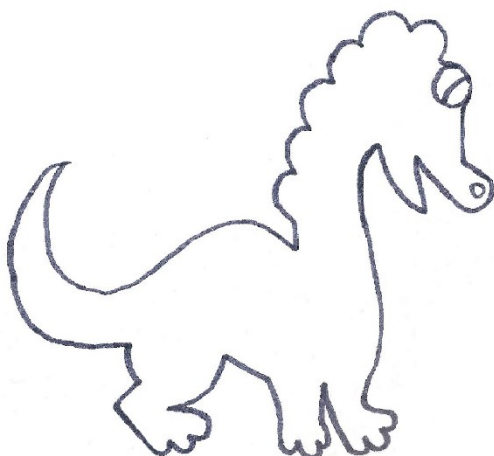
S panem Albrechtem přišli i dva zedničtí tovaryši Pavel a Mikuláš, aby pomohli při stavbě města. Protože byli dobří přátelé, vydali se spolu do hlubokého lesa hledat skálu na lámání kamene pro nové domy. Brodili se hustým porostem a najednou uslyšeli hrozivé krákání krkavce. Šli tedy po jeho hlasu, aby se dozvěděli, proč tak silně kráká. Krkavce spatřili na okraji hluboké strže, a když se podívali dolů, tak pochopili, proč krkavec tak vyvádí. Na dně rokle totiž uviděli obrovského draka. Ten se rozvaloval po trávě, protože právě sežral nějaké velké ulovené zvíře. Drak těžce oddychoval a při každém hlasitém výdechu vycházel z jeho tlamy oheň a z nozder černý kouř. Celé tělo měl pokryté šupinami a na bocích mu visela blanitá křídla. Za drakem ve skále uviděli černý otvor do dračí jeskyně – sluje. Oba kamarádi se polekali a rozběhli se ke svým lidem. Po cestě zpátky dělali na kmenech stromů sekerou značky, aby draka zase našli.

Když svoje dobrodružství vyprávěli panu Albrechtovi, ten se jim nejdříve vysmál. Žádní draci přece nežijou, ale když Pavel s Mikulášem přísahali, že mluví čistou pravdu, nařídil pan Albrecht naložit řetězy a lana a vydal se s početnou družinou po značkách zpět k dračí sluji. A tak draka spatřili i ostatní lidé. Drak mezitím usnul, a tak poručil Albrecht všem lidem, aby zhotovili dřevěnou mříž a tu zavěsili nad tělo draka. Poté spustili malé jehně jako návnadu. Drak se probudil a když viděl lákavou kořist, začal se sunout nenápadně k jehněti. Ale to už na něj hodili lidé mříž s ostrými hroty a na ni ještě naházeli spoustu kamení. Nejvíce na místo hlavy a ocasu. Mříž byla tak těžká, že drak nemohl z pod ní uniknout. A začal strašlivě řvát. Oheň z tlamy plival do velké dálky, ale past ho pevně držela. Pan Albrecht nařídil spustit ke drakovi mnoho klád i drobného roští a potom vše zapálili. Po celém okolí se valil temný hustý dým, v kterém se za šíleného řevu drak udusil. Když bylo po všem, tak za velikého jásohu všech lidí stáhli draka z očouzené kůže a vycpanou ji zavěsili v první kamenné věži, kterou postavili. Když bylo později postaveno celé město a pojmenováno po příjmení pana Albrechta na Trutnov, věnovali vycpaného draka knížeti jako památku na udatný čin prvních zakladatelů našeho města.

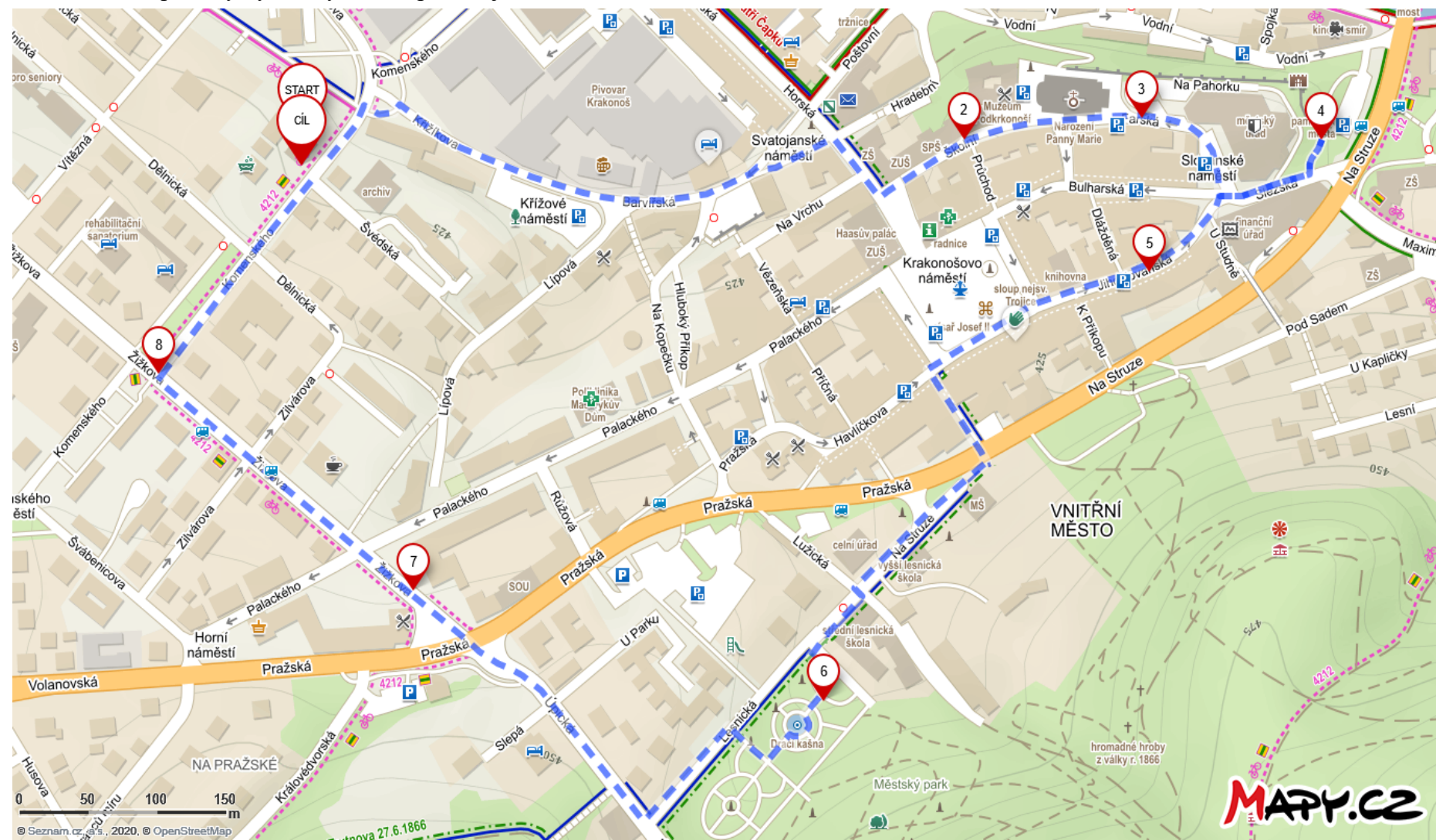
Příloha B: Pracovní list „Spoj stíny“

Spoj dráčka se správným stínem.

Jméno: _____

Příloha C: Mapa trasy vycházky „Po stopách bájného draka“

Příloha D: Pověst O světélkujícím pokladu (vzhled při čtení dětem)

Jsem modrý plamínek, a chci ti říci dávnou pověst o pokladu, který je ukrytý u útrobách tohoto města. Dobře poslouchej...

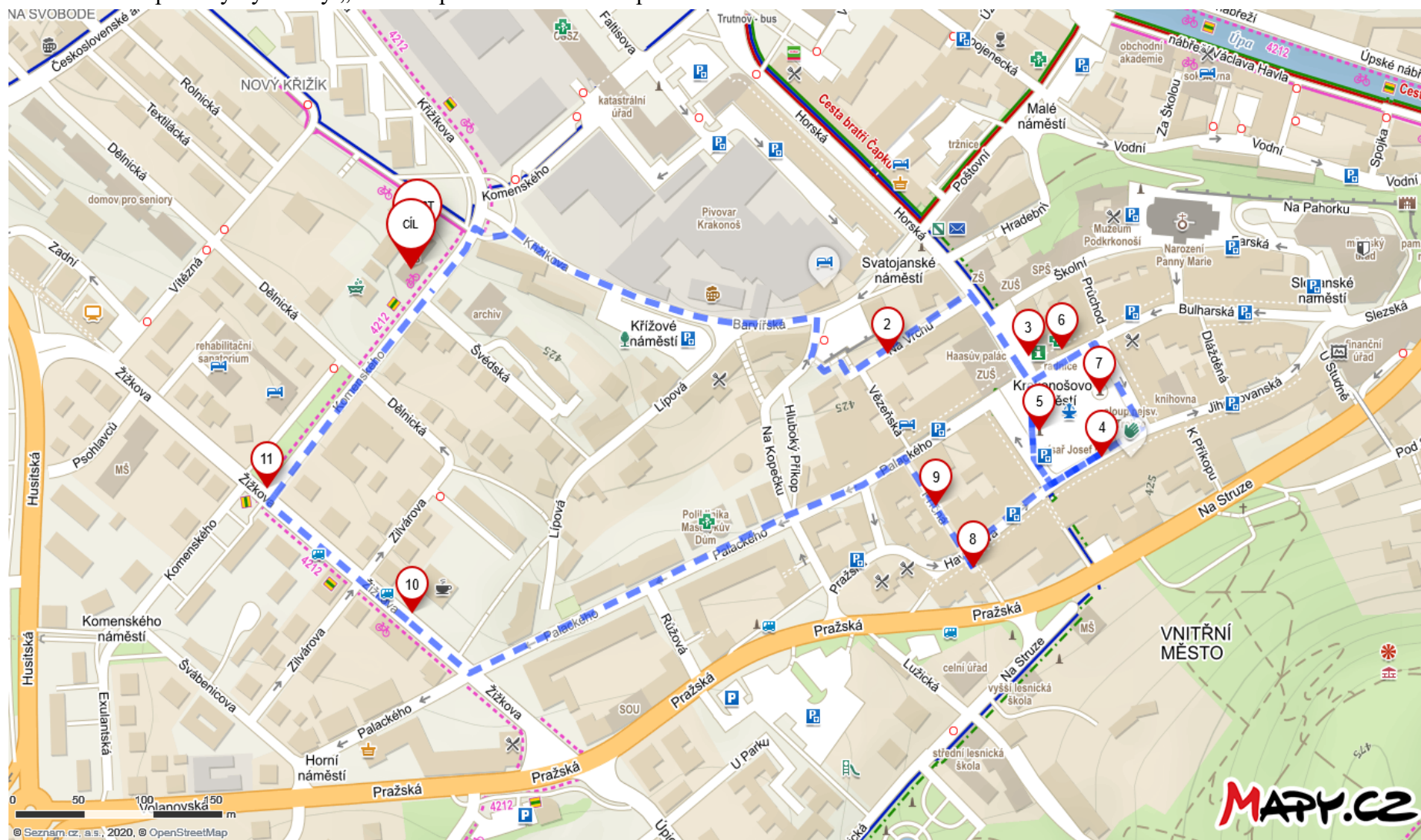
Někdy okolo roku 1850 se prý v Trutnově objevil podivuhodný úkaz. Po městě se začalo vyprávět, že u domu čp. 8 se občas objevuje modrý plamínek, jasné znamení, že je někde blízko uložen poklad. Několik mužů, kteří nevěřili na pověry, chtěli poznat, jak to doopravdy je. Hlídkovali u těchto místech noc co noc a trpělivě čekali, zda se něco zvláštního objeví... Blouho se zdálo, že jejich snaha skončí neúspěchem, ale nakonec se přeci jen dočkali. A domovní ždi pod lískovým keřem se skutečně rozhořel modrý plamínek. Užaslí muži nebyli schopni ze sebe vypravit kloudného slova a stáli tam jak opaření. Po delší chvíli se vzpamatovali a dohodli se, že na tom místě zkusí kopat. Rychle přinesli potřebné nářadí a pustili se do práce...

Chceš-li zuvědět, jak to s pokladem dopadlo, musíš se vydat na cestu a splnit úkoly. Po jejich splnění vyjeví se konec pověsti.

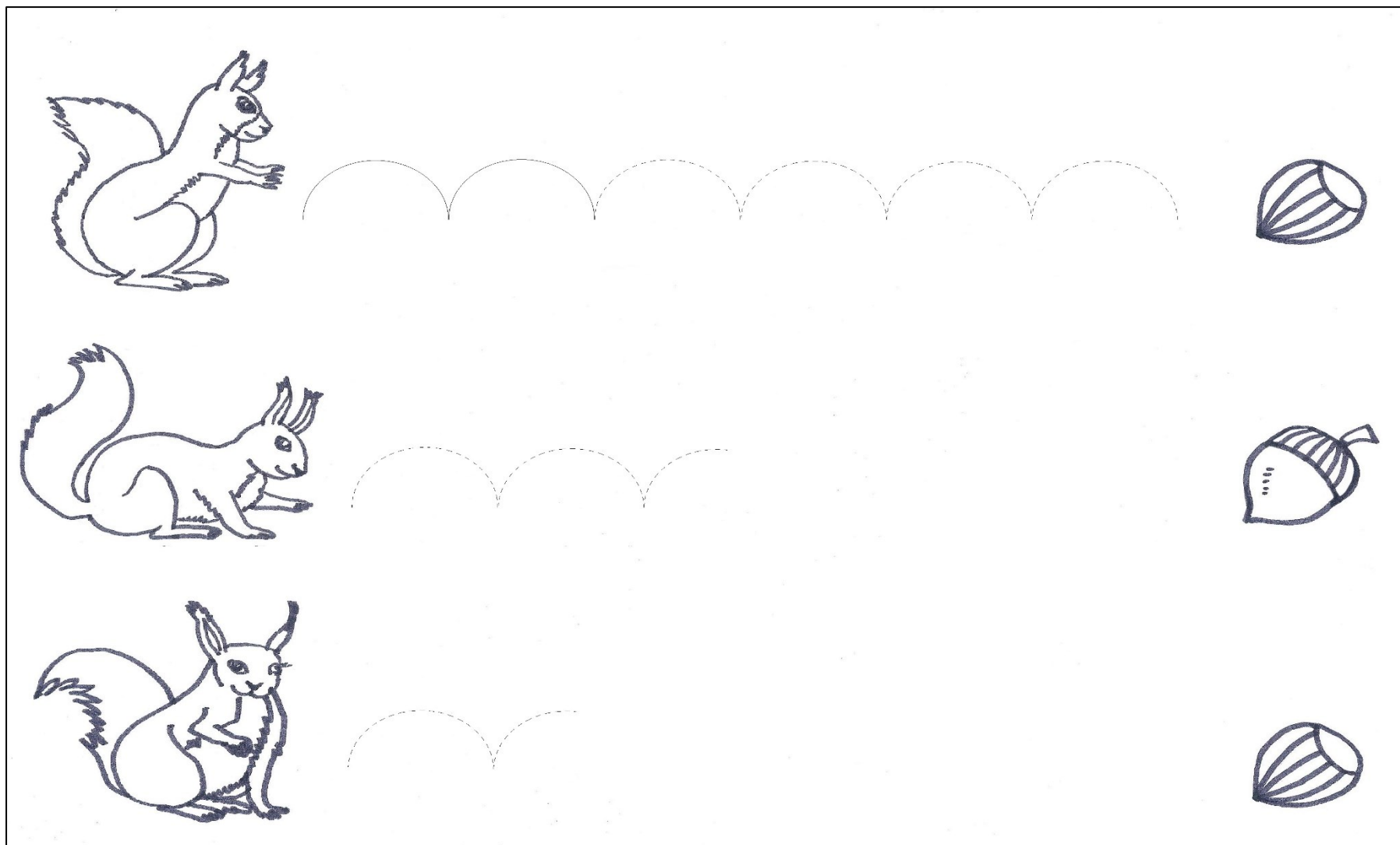
Konec pověsti (na jiném papíře):

...Vtom se ozval mocný, ale ulídňný hlas, který mužům oznámil: „Poklad nebývalé hodnoty, který tu leží, se marně snažíte vyhlednout! Teprve jedenáctý majitel domu se ho dočká.“

Příloha E: Mapa trasy vycházky „Cesta za pokladem modrého plamínku“

Příloha F: Grafomotorický list „Skoč, veverko, pro oříšek“

Příloha G: Noty k písni „V lese“

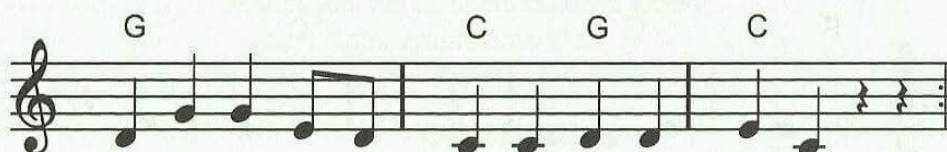
V lese

1. Všude po lese něco děje se pada-
Vidím houbičky, hnědé hlavičky, pada...

dam pádam pádam pam, šišky padají, ptáci
...vlevo od jedle – houby

lítají, padadam pádam pádam pam.
nejedlé, padadam...

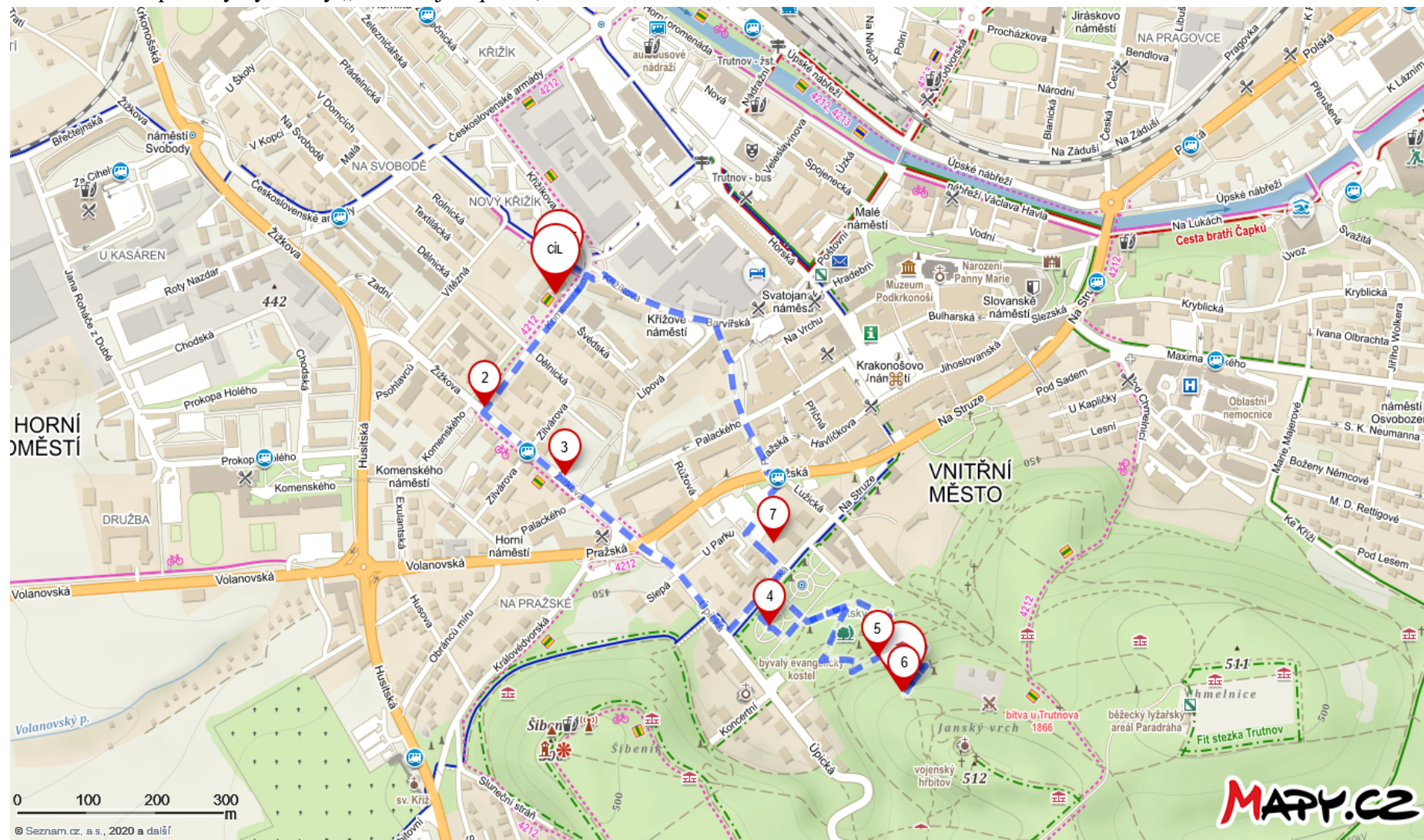

R.: Kolem sebe koukej, v lese tiše musíš být!

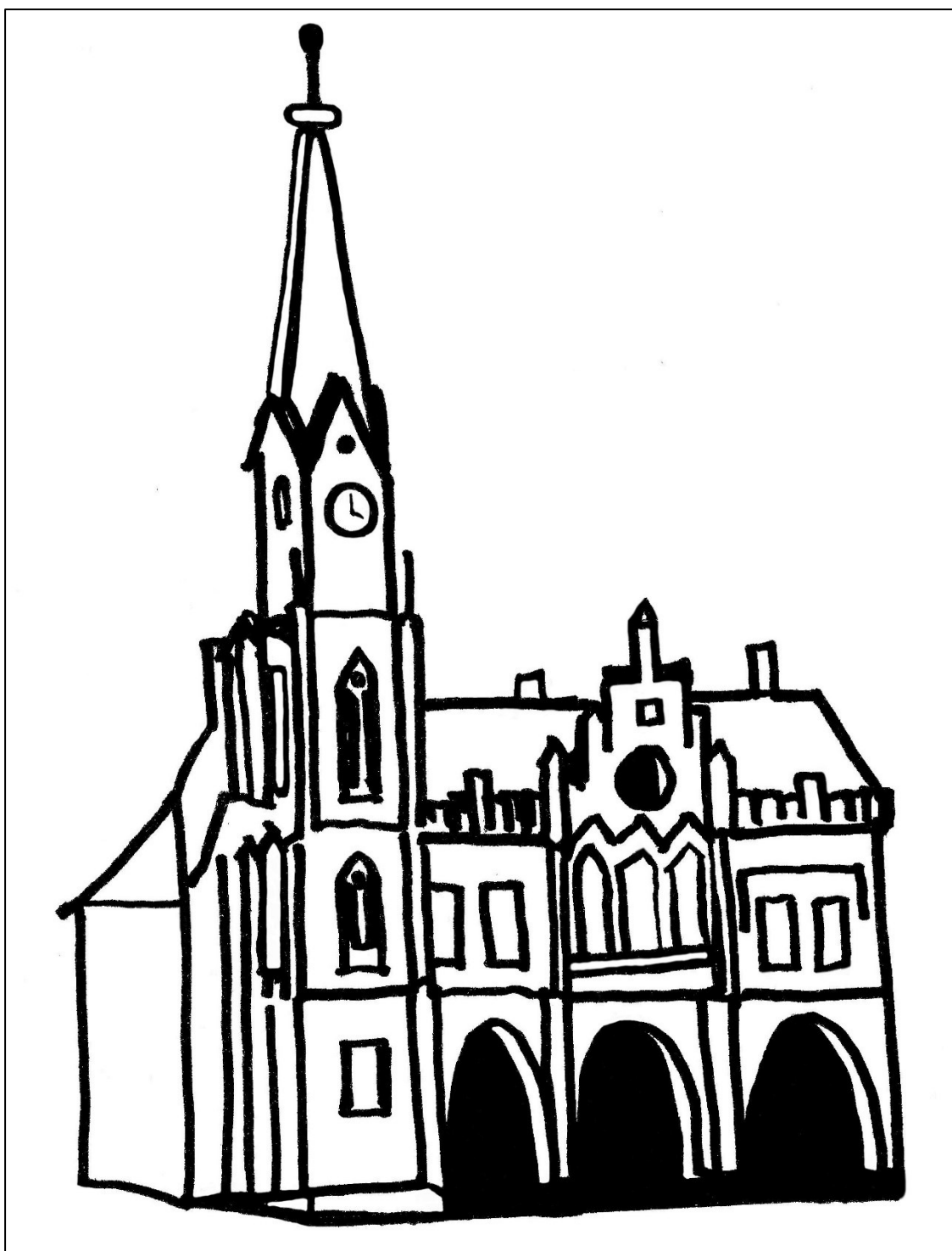
2. Plno zázraků, stromy do mraků – padadam...
díra v pařezu – tudy nelezu! – padadam...
je tu kapradí, to mi nevadí – padadam...
skáču v pohodě, šup – jsem ve vodě, padadam...

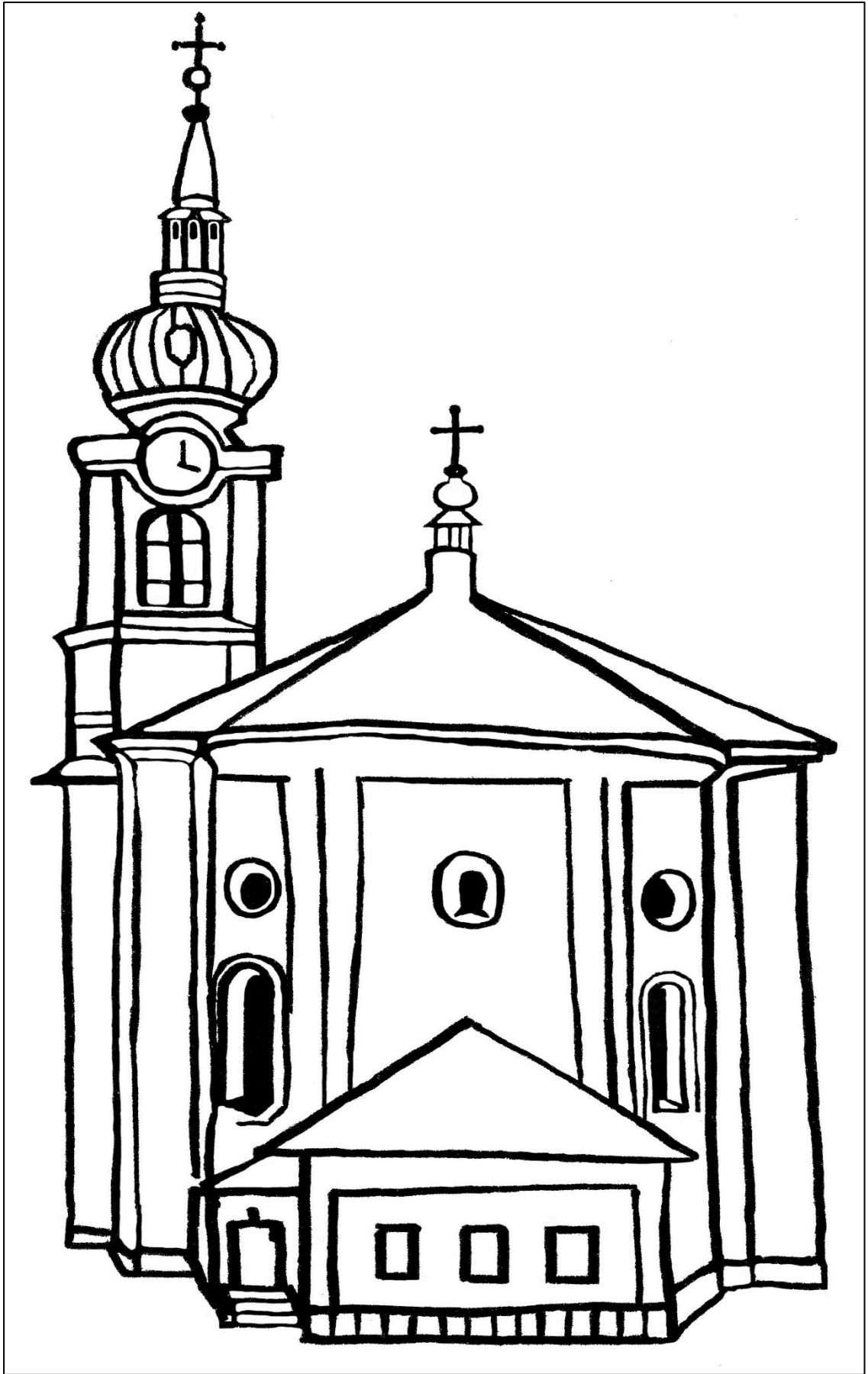
Ref.: Kolem sebe koukej, v lese tiše musíš být!

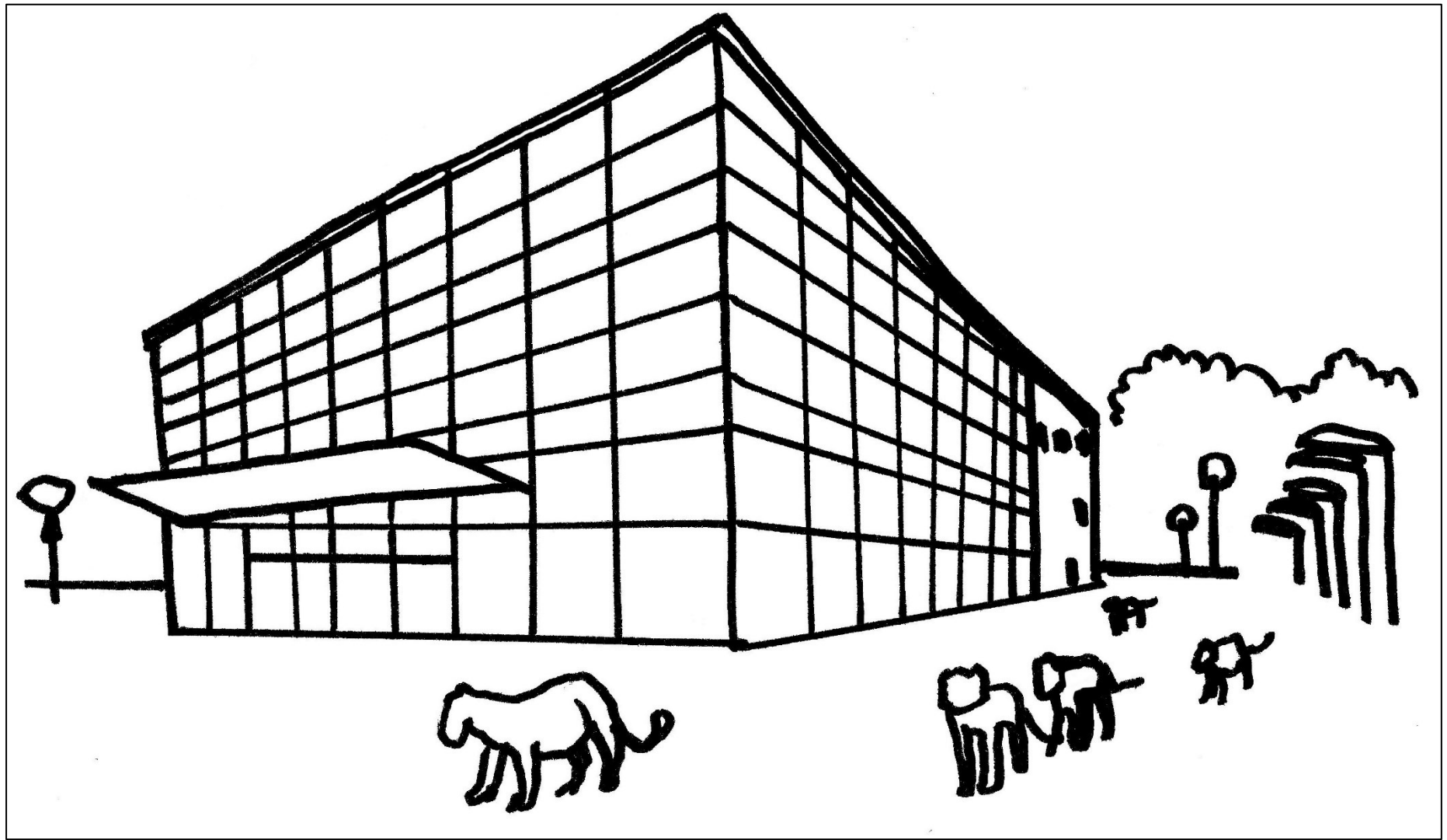
Příloha H: Mapa trasy vycházky „Jak se žije v parku, v lese“

Příloha I: Městské budovy k vybarvení

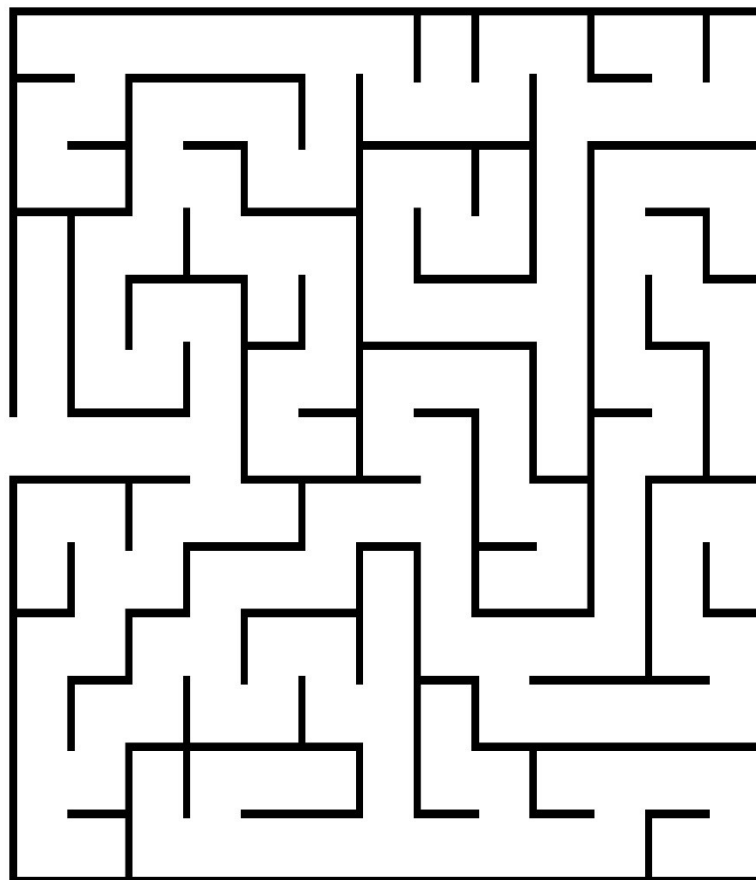

Příloha J: Bludiště „Cestička ke školce“ (pro starší děti)

Děti hledají bludištěm cestu do školky. Pomůžеш jim?

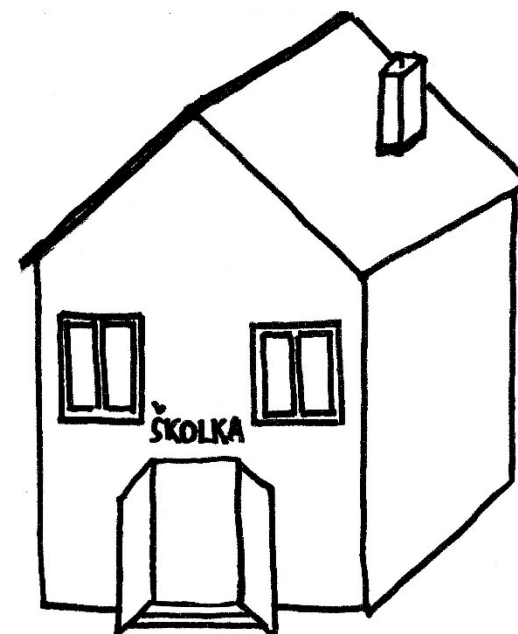
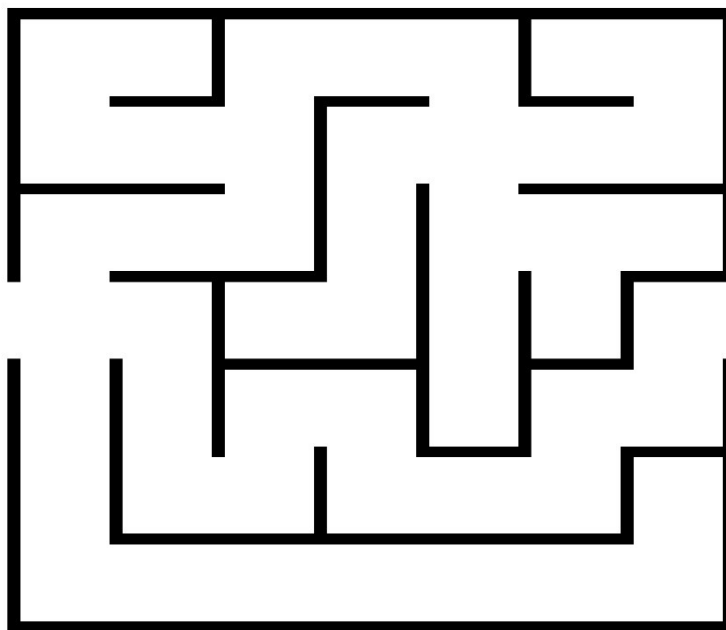
Jméno:

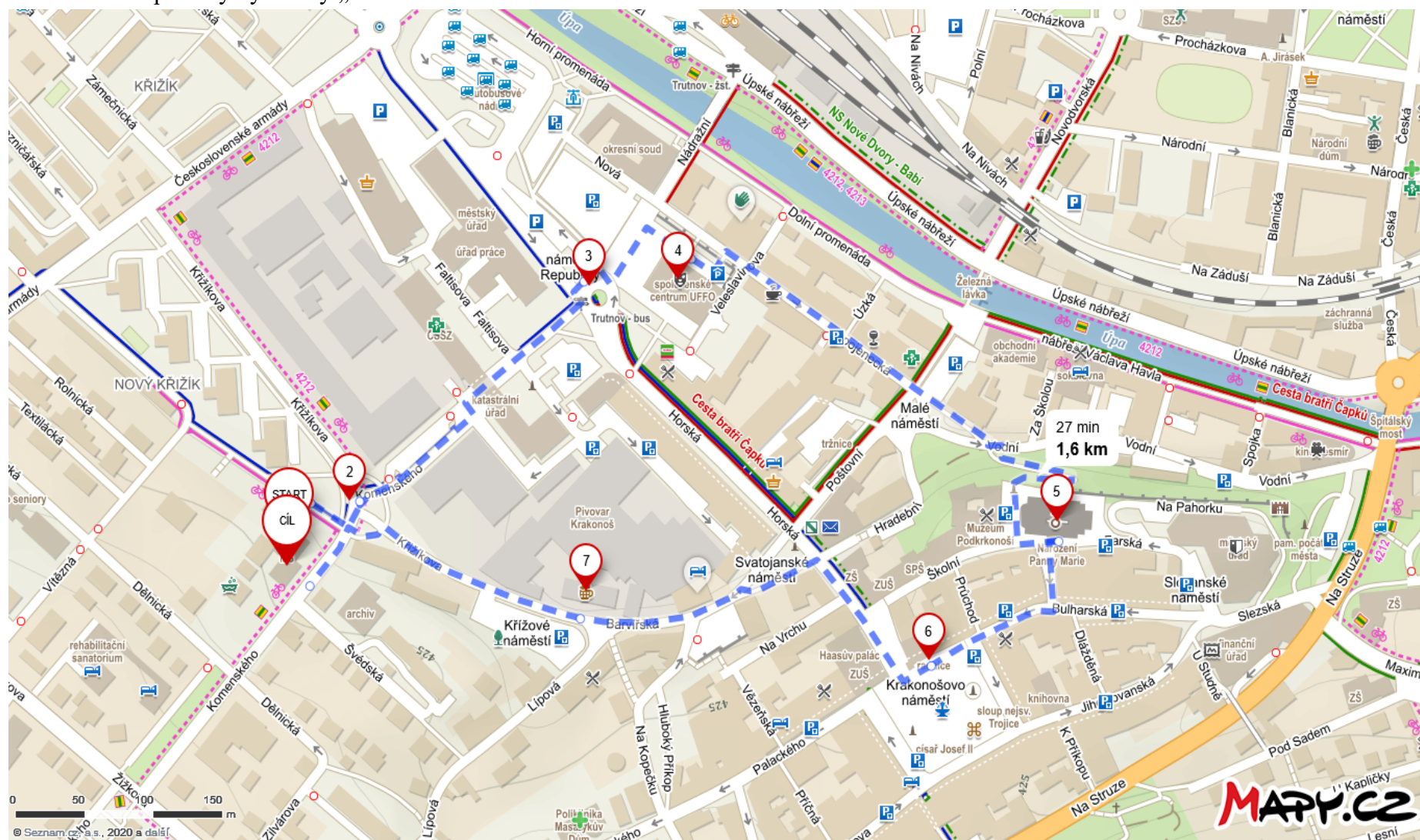
Příloha K: Bludiště „Cestička ke školce“ (pro mladší děti)

Děti hledají bludištěm cestu do školky. Pomůžeš jim?

Jméno: _____

Příloha L: Mapa trasy vycházky „Za budovami našeho města“

Příloha M: Krakonošovy puzzle

Příloha N: Fotografie dřevěných soch na Rýbrcoulově stezce

Podoba Krakonoše

Podoba kohouta

Podoba mnicha

Podoba havrana

Podoba permoníka

Podoba myslivce

Podoba démona

Příloha O: Mapa trasy vycházky „Poznáváme podoby Krakonoše“

